

GÖTEBORGS UNIVERSITET

32 997 Elever, 1 Genuspedagog.

– Ett arbete om jämställdhet och genusstrukturer i Göteborgs kommun.

Maria Stockman

LAU390

Handledare: Olof Franck

Examinator: Lisa Asp Onsjö

Rapportnummer: HT11-2611-125

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: 32 997 Elever, 1 Genuspedagog. – Ett arbete om jämställdhet och genusstrukturer i Göteborgs kommun.

Författare: Maria Stockman

Termin och år: Hösttermin 2011

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Olof Franck

Examinator: Lisa Asp Onsjö

Rapportnummer: HT11-2611-125

Nyckelord: Genus, jämställdhet, jämlikhet

Sammanfattning

Syftet med detta arbete har varit att studera vad den tillförda strategiska inriktningen gällande genuspedagoger och jämställdhetsutbildad personal (se bilaga 1) har fått för konsekvenser i Göteborgs kommuns grundskolor. Vidare har jag även studerat hur man arbetat med att realisera detta budgetbeslut. Jag har använt mig av litteraturstudier och egna empiriska undersökningar i form av en enkät och en samtalsintervju, för att besvara mina frågeställningar. Genom dessa materialinsamlingsmetoder har jag kunnat urskönja att få skolor har arbetat/planerar att arbeta med den femte punkten i strategiska inriktningar i budgeten 2011. Samtalsintervjun i studien har jag genomfört med chefen över utbildningsfrågor på stadsledningsstaben inom Göteborgs kommun. Samtalsintervjun tillsammans med en sammanfattningsrapport gjord av stadsledningsstaben kring den aktuella budgetskrivningen, visade att arbetet med realiseringen av den femte punkten i strategiska inriktningar har varit och är bristfällig både hos rektorer och hos stadsledningsstaben inom Göteborgs kommun.

Jag anser att denna studie har stor relevans för elever, pedagoger, rektorer och Göteborgs stadsledningskontor eftersom den uppmärksammar brister i jämställdhetsarbetet inom de olika organisationerna. Jag menar att det är först när man ser problem som man kan förebygga och hindra dem. Vidare anser jag denna studie uppmärksammar betydelsen av jämställdhet i skolan, vilket kan medvetliggöra pedagoger, rektorer, tjänstemän och politiker. Eftersom genusstrukturer är djupt förankrade i oss alla, måste vi bli medvetna om att de finns innan vi kan förstå hur vi skall kunna arbeta mot dem.

Förord

Detta examensarbete skriver jag som en avslutande del i min lärarutbildning. Jag har inriktat mina studier på de samhällsorienterade ämnena för tidigare åldrar. Min specialisering har varit svenska och svenska som andraspråk. Hela min utbildning, varje kurs och varje arbete har jag studerat och skrivit genom ett genusperspektiv. Jag har även läst genuspedagogiska kurser och söker mig nu, efter min examen, till genusinriktade arbeten. Denna studie har varit spännande och utvecklande för mig, både på en yrkesnivå och på ett personligt plan.

Jag vill tacka alla deltagare i studien, utan dem hade detta arbete inte kunnat genomföras. Ett tack riktar jag även till min handledare, Olof Franck, som har varit till stor hjälp för studiens utveckling och utformning. Mitt sista och största tack vill jag rikta till den man som genom hela min utbildning har stöttat mig, lyssnat på mig, ställt betydelsefulla frågor och som framförallt alltid haft och har tid för mig. Tack pappa!

Maria Stockman

Göteborg december 2011

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	6
2. Syfte och frågeställningar.....	7
3. Begreppsdefinition	7
3.1 Genus.....	7
3.2 Jämställdhet.....	7
3.3 Jämlikhet	7
4. Teoretisk anknytning.....	8
4.1 Historiska uttalanden.....	8
4.2 Genusteorier	8
4.2.1 Yvonne Hirdmans genusformler	8
4.2.2 Kön, sexualitet, etnicitet och samhällsklass	9
4.2.3 Språkets betydelse	10
4.2.4 Medicinsk forskning - manligt och kvinnligt.....	10
4.2.5 Genus och pedagogik	12
4.3 Läroplan för grundskolan förskoleklassen och fritidshemmet 2011	15
4.3.1 Kursplaner	15
4.4 Göteborg 2011.....	16
5. Metod och tillvägagångssätt.....	17
5.1 Val av metod	17
5.2 Val av undersökningsgrupp.....	18
5.3 Genomförande	18
5.4 Etiska principer	20
5.5 Bortfall	20
5.5.1 Externt bortfall	20
5.5.2 Internt bortfall	21
5.6 Studiens tillförlitlighet.....	21
5.6.1 Reliabilitet	21
5.6.2 Validitet.....	21
5.6.3 Generaliserbarhet	21
6. Resultatredovisning.....	22
6.1 Enkät.....	22
6.1.1 Fråga 1.....	22
6.1.2 Fråga 2a.....	22
6.1.3 Fråga 2b.....	22
6.1.4 Fråga 3a.....	23
6.1.5 Fråga 3b.....	23
6.1.6 Fråga 4a.....	23
6.1.7 Fråga 4b.....	24
6.2 Stadsledningsstabens sammanställning.....	24
6.3 Samtalsintervju.....	25
6.3.1 Generellt/Övergripande.....	25
6.3.2 Stöd, samordning och ledning av planeringsarbetet.....	26
6.3.3 Stöd, samordning och ledning av realiseringsarbetet.....	26
6.3.4 Uppföljningsarbetet.....	27
6.3.5 Kommande arbete	29
6.3.6 Övrigt	29
7. Diskussion.....	29
7.1 Metoddiskussion.....	29
7.2 Resultatdiskussion.....	30
7.2.1 Analys av enkät	30
7.2.2 Analys av stadsledningsstabens sammanställning	31
7.2.3 Analys av samtalsintervju	33
8. Slutsats	35

9. Förslag för vidare forskning	36
10. Källförteckning.....	37
10.1 Böcker och artiklar	37
10.2 Internetlänkar	38
10.3 Övriga källor	38
10.4 Personlig kommunikation	39
Bilaga 1	40
Bilaga 2	41
Bilaga 3	42
Bilaga 4	43

1. Inledning

1969 fick Sverige sitt första jämställdhetsmål för grundskolan. Det står att läsa i Läroplan för grundskolan 1969 att skolan har i uppdrag att motverka traditionella könsroller.¹ 1980 fick Sverige en ny läroplan som också innehöll tydliga jämställdhetsmål.² År 1994 gavs Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet 1994 ut. Där står det att läsa: ”Skolan skall aktivt och medvetet främja kvinnor och mäns lika rätt och möjligheter”³ och ”Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmönster”⁴. Nu, år 2011, har Sverige ännu en gång fått en ny läroplan, men jämställdhetsmålen består.⁵

Trots att det i över fyrtio år har funnits tydliga jämställdhetsmål för skolan, är verksamheterna långt ifrån genusneutrala. Inga Wernersson har genomfört en studie på uppdrag av Högskoleverket där hon studerat hur pedagoger arbetar med jämställdhet och hur pedagoger behandlar pojkar och flickor. Wernersson skriver i sin bok att pojkar tillåts ta större plats i skolan och att pedagoger ägnar dem mer tid än flickor. Wernersson skriver vidare att skolpersonal aktivt måste arbeta med jämställdhet för att skapa en genusneutral skola.⁶

Lördagen den fjärde december 2010 publicerade Nyheter P4 Göteborg att den rödgröna kommunmajoriteten i staden hade enats över ett nytt budgetmål för 2011. Kommunstyrelsens ordförande Anneli Hulthén ”lovade att det i skolor och förskolor skall finnas tillgång till så kallade genuspedagoger”⁷. Som en tillförd strategisk inriktning till budgeten 2011 blev således ”Det ska finnas jämställdhetsutbildad personal i alla förskolor och skolor samt tillgång till genuspedagoger i verksamheterna.”⁸ Göteborgs kommun hoppades att denna budgetskrivning skulle hjälpa till att motverka traditionella könsroller och mönster, som så länge har varit ett krav i läroplanerna. Deras förhoppning var att tillförandet av jämställdhetsutbildad personal och genuspedagoger i alla skolor i kommunen helt skulle få bort de seglivade könsstereotyperna i verksamheten.⁹

Eftersom jag själv utbildar mig till genuspedagog har jag ett personligt intresse att veta hur detta beslut har mottagits och genomförts på respektive skolor i Göteborg. De flesta lärarstudenter, färdigutbildade pedagoger och rektorer som jag själv talat med, vet inte vad en genuspedagog är eller vad denne är menad att arbeta med. Det finns ingen genuspedagogexamen och högskoleverket kan inte svara på hur en genuspedagogutbildning skall eller bör se ut. De menar att varje arbetsgivare enskilt ansvarar för att anställa genuspedagoger med passande utbildning¹⁰. Med denna bakgrund har jag i mitt arbete haft som mål att studera konsekvenserna av den femte punkten i tillförda strategiska inriktningar till budgeten för Göteborgs stad 2011 (se bilaga 1). Vidare har jag också sökt svar på hur man i kommunen arbetat med att realisera beslutet.

¹ Lgr 69 (1969) *Läroplan för grundskolan 1969*. Stockholm: Skolverket

² Lgr 80 (1980) *Läroplan för grundskolan 1980*. Stockholm: Skolverket

³ Lpo 94 (1994) *Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet*. Stockholm: Skolverket

⁴ Lpo 94

⁵ Lgr 11 (2011) *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*. Stockholm: Skolverket. Sida 8

⁶ Wernersson, Inga. (2006). *Genusperspektiv på pedagogik*. Stockholm: Högskoleverket

⁷ Nyheter, P4 Göteborg (2010-12-04)

⁸ Goteborg.se -

http://www.goteborg.se/wps/wcm/connect/8b6a0680425879eb93c4df3e444ef44c/Budget_2011.pdf?MOD=AJPERES&convert_to=URL&cacheid=8b6a0680425879eb93c4df3e444ef44c - Hämtad 2011-11-01

⁹ Nyheter, P4 Göteborg (2010-12-04)

¹⁰ Högskoleverket. Heisler, Jana. Personlig kommunikation (2011-11-30)

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med mitt arbete har varit att studera hur den tillförda strategiska inriktningen för budgeten 2011, gällande jämställdhetsutbildad personal och genuspedagoger, har blivit mottagen och genomförd i Göteborgs kommun. För att förtydliga mitt syfte har jag utgått från följande frågeställningar:

1. Vilka konsekvenser har den femte punkten i tillförda strategiska inriktningar för budgeten 2011 (se bilaga 1) fått i Göteborgs kommuns grundskolor?
2. Hur har man arbetat med att realisera budgetbeslutet?

3. Begreppsdefinition

I min studie har genus, jämställdhet och jämlikhet figurerat som centrala begrepp. Nedan har jag definierat dessa begrepp.

3.1 Genus

Ordet genus är latinskt och betyder ”slag, sort, släkte, kön”¹¹. Ordet användes endast inom språkläran för att beteckna substantiv av olika slag (han, hon, den och det) fram till 1970-talet. Då gav feministiska forskare med Yvonne Hirdman i spetsen ordet en betydelse utöver den lingvistiska. Hirdman beskriver genus som det socialt formade könet. Vidare menar Hirdman att genus beskriver det som ligger bakom de fasta formerna ”män” och ”kvinnor”, så som uppfostran, tvång och underordning.¹²

Judith Butler skriver i sin bok *Genustrubbel* att vi föds som oskrivna blad och sedan formar omgivningen oss till flickor eller pojkar. Butler menar, liksom flera andra feministiska forskare, att det inte finns några egenskaper som biologiskt är manliga eller kvinnliga, det är vi människor som kategoriserar in olika egenskaper i dessa socialt formade kön.¹³ Butler anser liksom Raewyn Connell att genus alltid skapas i relation till samhällsklass, etnicitet och sexuell läggning.¹⁴

3.2 Jämställdhet

Nordstedts akademiska ordbok förklarar jämställd med; ”som har samma rättigheter och skyldigheter som annan person; särsk. om kvinna i förh. till man.”¹⁵. Vidare förklarar boken jämställdhet med orden: ”det att vara jämställd särsk. i fråga om kvinna i förh. till man”¹⁶. Intressant att betrakta i denna förklaring är att Nordstedts akademiska ordbok förklarar jämställd och jämställdhet med kvinnan i förhållande till mannen, inte mannen i förhållande till kvinnan.

I min studie betyder begreppet jämställdhet; kvinnor/flickor och män/pojkar med lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter.

3.3 Jämlikhet

Jämlikhet förklarar Nordstedts akademiska ordbok med; ”det att varje person anses vara lika mycket värd som varje annan”¹⁷.

¹¹ Hirdman, Yvonne (2003) *Genus - om det stabilas föränderliga former* Malmö: Liber. Sida 11

¹² Hirdman 2003

¹³ Butler, Judith (2007) *genustrubbel* Göteborg: Daidalos AB

¹⁴ Connell, Raewyn (2003) *Om genus*. Göteborg: Daidalos AB

¹⁵ Svenska ordbok (2003) *Nordstedts Ordbok* Göteborgs universitet: Nordstedts Akademiska Förlag. Sida 512

¹⁶ Svenska ordbok 2003. Sida 512

¹⁷ Svenska ordbok 2003. Sida 511

Jämlikhet används i studien som begrepp på när alla människor oavsett ålder, sexuell läggning, etnicitet eller kön har lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Jämställdheten är således en del i jämlikheten.

4. Teoretisk anknytning

4.1 Historiska uttalanden

Det rationella som tillhör själen och förståndet är maskulint, det irrationella, känslans område feminint. Själen tillhör ett överlägsnare släkte än känslan, liksom mannen gentemot kvinnan. Det manliga är mer komplett och mer dominant än det kvinnliga, närmare besläktat med verklig handling, ty det kvinnliga är ofärdigt och i underordning och tillhör den passiva kategorin snarare än den aktiva¹⁸ – Philus från Alexandria ca 100 år efter vår tidräkning.

Gud har skapat en man och gett honom ett brett bröst, inte breda höfter, för att mannen på det stället skall rymma vishet. Men den plats där orenligheten går ut är liten. Detta är omvänt hos kvinnan. Därför har hon mycket orenlighet och föga vishet.¹⁹ – Martin Luther. År 1483-1546

Kvinnan är skapt av ett krokigt revben; böjer man det rätt, så brister det, låter man det vara, så blir det ändå krokigare.²⁰ – Johan W. Goethe. År 1749-1832

Hirdman skriver i sin bok *Genus* att det finns många områden i samhället där kvinnor i historien inte har varit accepterade. Kvinnor har varit uteslutna i olika samfund enligt lag eller genom samhällsnormer, vilket går att urskilja från de historiska citaten ovan.²¹

4.2 Genusteorier

4.2.1 Yvonne Hirdmans genusformler

Hirdman skriver i sin bok *Genus*, om tre olika form(l)er för att förstå kvinnans underordning i samhället, både historiskt och i modern tid.²²

A – icke A är grundformeln där mannen är **A** och kvinnan är **icke A**, det vill säga inte existerbar. Mannen är människan och kvinnan är icke närvarande. ”Det är ett försök att begreppssätta en skugga, den som alltså finns när Hon inte ’finns’ - t.ex. i det klassiska utropet från en man som tittar in i det kvinnofyllda kafferummet: men det är ju ingen här!”²³.

Den andra formeln; **A – a**, är jämförelsens formel. Mannen är **A** och kvinnan är **a**. ”**a** är en ofullgången man. **a** är inte riktigt färdigbakad. **a** är ett måndagsexemplar. Ett slags maskinfel har uppstått. Det fattas något.”²⁴. Detta är en gammal föreställning, i bibeln kan man till exempel läsa:

Då lät Herren Gud en tung sömn falla på mannen, och när han hade somnat, tog han ut ett av hans revben och fyllde dess plats med kött. Och Herren Gud byggde kvinna av revbenet som han tagit av mannen och förde henne fram till mannen. Då sa mannen: Ja,

¹⁸ Lloyd, Genevieve (1993) *The Man of Reason. “Male” and “Female” in western philosophy*. London: Routledge

¹⁹ Bergenheim, Åsa (1995) *Förnuft, fruktbarhet, förälskelse : idéer om kvinnor och kvinnors idéer*. Stockholm: Carlssons bokförlag. Sida 156

²⁰ Dymling, Carl (1923) *Kvinnors själsliv*. Uppsala: Lindblads

²¹ Hirdman 2003

²² Hirdman 2003

²³ Hirdman 2003. Sida 28

²⁴ Hirdman 2003. Sida 29

denna är nu ben av mina ben och kött av mitt kött. Hon skall heta maninna, ty av mannen är hon tagen.²⁵

Hirdman menar att detta citat tydligt visar formeln **A - a**, kvinnan är den lilla mannen. Flera medicinska och filosofiska tänkare, som Aristoteles och Galenos, utvecklade tanken på kvinnan som en mindre, ofärdig man. De funderade kring mannens säd och ifrågasatte om kvinnors menstruation var en kvinno-säd, ett förstadium till manssäd. Aristoteles ansåg att en hona var det samma som en steril man och menade att det bildades honor av män som saknade förmåga att bli fullt utvecklade.²⁶ Galenos menade att kvinnokönet var ett felvänt manskön: ”Vänd ut kvinnans könsdelar, vänd och vik in mannens och ni kommer finna dem båda alldeles lika”²⁷.

Den sista formeln är **A – B**, som är den normativa formeln, där **A** är mannen och **B** är kvinnan. Hirdman skriver att detta sätt att se på de olika könen redan fanns hos pytagorerna i början av 400-talet före vår tidräkning. Denna formel bygger på motsatser och kontraster. **A** och **B** är ”två helt olika arter”²⁸. Carrie Paechter menar att denna formel är högst aktuell i dagens samhälle. Paechter skriver i sin bok *Educating the other: Gender, Power and Schooling*, att mannen är normen i vårt samhälle och kvinnan är ”det andra”²⁹. Paechter talar som Hirdman om ett förtydligande av formeln **A – B**, nämligen **A – b**. **B/ b** kommer nämligen aldrig upp till samma nivå som **A**, de är inte jämställda.^{30 31}

Genom exempelvis feministiska organisationer, texter och tidningar har kvinnor (och i vissa fall män) kämpat för att jämställa samhället. Arbetet för ett jämställt samhälle har öppnat upp många dörrar som har varit stängda för kvinnor i historien, men enligt Hirdman har kvinnor ofta blivit insläppta med fortsatt uteslutning. Man har tillsatt kvinnor utan att ”röra om”³², det skapas ”extra rum”³³ för dem. Man har ofta gjort en särdelning mellan man och kvinna när de skall likställas.³⁴

Hirdmans bok heter: *Genus – om de stabila föränderliga former*. Hirdman skriver i boken att kvinnans underordning i samhället är stabil, liksom dessa form(l)er som vi fortfarande idag tydligt kan se i vårt samhälle. Dock menar Hirdman också, likt bokens titel, att dessa former är föränderliga. Det går att förändra vårt samhälle och vårt samhälle förändras, även om det tar tid.³⁵

4.2.2 Kön, sexualitet, etnicitet och samhällsklass

Butler menar att kön, liksom genus är något som skapas. Butler ställer sig frågande till samhällets utformning av könen *man* och *kvinn*a. Hon menar dessa kön endast existerar på grund av våra tankar om könen som *man* och *kvinn*a. Butler anser att könet (könsorganet) inte i sig har någon betydelse för en människas egenskaper, det är idéerna om könen som skapar egenskaperna. Genus är, enligt Butler, en ”produktionsapparat”³⁶ som skapar kön. Genom språket och upprepade handlingar skapar och underhåller vi i samhället könen *man* och *kvinn*a. Vi skapar våra egna sanningar och vårt eget samhälle, det finns inget absolut. Det vill säga att det inte är världen som formar våra tankar och idéer, utan att det är våra tankar och

²⁵ Bibeln, första mosebok 2:15. 1917 års översättning

²⁶ Hirdman 2003. Sida 29

²⁷ Foucault, Michel (1987) *Sexualitetens historia, Del 3, Omsorg om sig*. Stockholm: Gidlunds förlag. Sida 98

²⁸ Hirdman 2003. Sida 36

²⁹ Paechter, Carrie (1998). *Educating the other. Gender, Power and schooling* London: Falmer Press. Sida 5 (min översättning)

³⁰ Paechter 1998

³¹ Hirdman 2003

³² Hirdman 2003. Sida 115

³³ Hirdman 2003. Sida 115

³⁴ Hirdman 2003

³⁵ Hirdman 2003

³⁶ Butler 2007. Sida 56

idéer som formar världen. Butler skriver att det är först när vi benämns som flickor eller pojkar som våra kroppar blir mänskliga. Efter att vi har blivit tilldelade en könskategori kopplas allt vårt agerande till ett förutbestämt system med normer som påvisar hur vi skall bete oss för att passa in i samhället. Normen om heterosexuellitet innebär att vi förutsätter och förväntar oss att vi skall attraheras av det motsatta könet, vilket då kräver att man kan åtskilja kvinnor och män.³⁷

Connell skriver i sin bok *Om genus*, att feministiska debatter har under större delen av 1900-talet handlat om att den vita heterosexuella kvinnan skall jämföras med den vita heterosexuella mannen. Det är framförallt heterosexuella vita kvinnor (och till viss del män) som har syns, och fortfarande syns i debatter kring genus och jämställdhet värden över.³⁸

Butler skriver att genus/kön alltid skapas i förhållande till sexuell läggning, samhällsklass och etnicitet. Sexualitet, etnicitet och samhällsklass kan i vissa fall vara betydligt viktigare än kön.³⁹ Connell diskuterar samma fenomen i sin bok och menar att skillnader mellan svarta homosexuella kvinnor och vita heterosexuella kvinnor kan vara större än skillnader mellan vita heterosexuella kvinnor och vita heterosexuella män.⁴⁰ Butler anser att könskategorierna *kvinnor* och *män* är påtvingade, man måste inordna sig i någon av dessa kategorier för att fungera i samhället. Lika så menar Butler att heterosexualiteten socialt sett är obligatorisk. Heterosexualiteten är normen i samhället, alla människor förutsätts vara heterosexuella tills motsatsen bevisats, vilket begränsar alla människors livssfärer.⁴¹

4.2.3 Språkets betydelse

Connell skriver om språket som en betydande del i skapandet av genus.⁴² Paechter menar i boken *Educating the other: Gender, Power and schooling*, att språket är vitalt för hur vi uppfattar vår omvärld.⁴³ Connell och Paechter menar att vi genom språket normaliserar mannen och osynliggör kvinnan.^{44,45} Maria Hedlin skriver i *Jämställdhet – en del av skolans värdegrund*, att man ofta i historieböcker kan läsa om arbete förr i tiden, men också om kvinnorarbete. I historieläromedel skrivs det ofta om gårdssysslor och kvinnliga gårdssysslor. Det manliga utgör normen i dessa böcker, precis som det manliga utgör normen för hela vårt språk. Det heter till exempel: Människa, man, brandman, talman, nämndeman, tjänsteman. Även ord som inte är maskulina tolkar vi som manliga och måste göra ett tillägg för att förtydliga att det rör sig om kvinnor. Till exempel: Kvinnlig läkare, kvinnlig fotbollsspelare, kvinnlig militär. Det talas om män i förhållande till samhället, medan det talas om kvinnor i förhållande till män. Mannen är norm för språket och kvinnan är det avvikande, menar Hedlin.⁴⁶

4.2.4 Medicinsk forskning - manligt och kvinnligt

Katarina Hamberg är läkare och granskar forskning kring biologiska orsaker till könsskillnader i beteenden. Hamberg skriver i sin artikel ”Visst är det väl ändå skillnad?” – Jakten på biologin i manligt och kvinnligt, att filosofer, läkare och forskare från antiken och fram till idag har sökt och söker biologiska bevis på sociala skillnader mellan män och kvinnor. På 1600-talet gav forskare ut ritningar av, vad de då ansåg var, typiskt manliga och kvinnliga skelett. Kvinnoskeletten ritades ”[...] med mycket breda bäcken, smala bröstorgar,

³⁷ Butler 2007

³⁸ Connell 2003

³⁹ Butler 2007

⁴⁰ Connell 2003

⁴¹ Butler 2007

⁴² Connell 2003

⁴³ Paechter 1998

⁴⁴ Connell 2003

⁴⁵ Paechter 1998

⁴⁶ Hedlin, Maria (2006) *Jämställdhet, en del av skolans värdegrund*. Stockholm: Liber

och små skallar”⁴⁷ skriver Hamberg. De små skallarna lades som argument till att kvinnor rymmer mindre vishet och kunskap än män. Forskarna menade också att de breda bäcken som de målade upp, visade att kvinnor var skapta för att föda och ta hand om barn. Vid senare forskning visade det sig dock att kvinnors skallar istället är större i förhållande till kroppsstorlek, än vad mäns skallar är. Forskarna menade då att kvinnoskallen var större i förhållande till resterande skelett, likt ett barns skalle är innan barnet är färdigutvecklat. Kvinnans skalle lades återigen fram som ett bevis för hennes mindre intelligens, men nu med argument att den var stor och outvecklad istället för liten och orymlig skriver Hamberg.⁴⁸

När Charles Darwin evolutionslära kom på 1800-talet med teorier om att den bäst anpassade arten överlever genom det sexuella urvalet, förändrades mycket inom forskningen kring könsskillnader. Darwins evolutionslära användes av forskare när de sökte belägg för koloniseringen av den tredje världen och utrotningen av judar under andra världskriget. Forskare obducerade och studerade hjärnor i sitt sökande efter olikheter mellan raser. ”Det fanns t.ex. i slutet på 1800-talet medicinska forskare som hävdade att de kunde skilja en hottentott från en arier genom att titta på strukturer i hjärnan vid obduktion – och på samma sätt jämfördes hjärnor från män och kvinnor.”⁴⁹ Den socialdarwinistiska läran, som detta kom att kallas för, fick dock en stor motgång efter andra världskriget. Ingen ville misstas för att vara rasideolog vid den tiden skriver Hamberg, dock levde forskningen och teorierna om könsskillnader vidare.⁵⁰

I den nutida debatten om könsskillnader finns tvivelaktiga tolkningar med Darwins evolutionslära som utgångspunkt. Hamberg menar att vissa av dessa tolkningar är så närvarande i vårt samhälle att de uppfattas som sanningar, hon belyser och diskuterar tre av dessa tolkningar i sin text.⁵¹

Den första tolkningen är ”*Teorin om dominant hanne*”⁵². Den ges ofta som förklaring till hur djur och människor är ordnade. Det finns en föreställning om att den största, starkaste hanen bland djur är den som får para sig och föra sina gener vidare. Hanens uppgift är, enligt denna tolkning, att slåss och visa sig stark för att sedan sprida sin säd. Teorin om dominant hanne appliceras både på djur och på människor. Hamberg skriver; ”[...] varför en viss bestämd man uppträtt hotfullt, begått våldtäkt eller varit otrogen, förklaras med manlig biologi och evolutionslära.”⁵³ Dock menar Hamberg att teorin har stora brister. Djurvårdens hanar har till exempel inte dominans över honor och ungar. En hane som vinner en kamp får aldrig makt över en hona och bara om honan själv vill blir det parning. Hamberg skriver också om en nyligen utförd studie i Västafrika där forskare DNA testade alla schimpanser i en flock för att kunna konstatera hur fortplantningen såg ut i gruppen. Resultaten visade att de två dominant hanarna i flocken inte hade några biologiska ungar, schimpanserna av medelrang hade i genomsnitt någon unge var och flertalet ungar hade fäder från andra flockar. Det visade sig att Schimpanshonorna ibland lämnade flocken ett par dagar för att sedan återvända. Forskningen i Västafrika bestrider starkt Darwins teorier om den starkastes överlevnad menar Hamberg.⁵⁴

”*Livmoder teorin*”⁵⁵ är en motsvarighet till teorin om dominant hanne menar Hamberg. Hon skriver: ”Här tänker man sig att biologiska processer under graviditet, amning och småbarnsår

⁴⁷ Hamberg, Katarina (2001) ”Visst är det väl ändå en skillnad?” – Jakten på biologin i manligt ock kvinnligt I: Föreningen lärare i religionskunskap *Kvinnligt Manligt Barnsligt – Kön, kärlek och föräldraskap i tjugohundratalets Sverige* Malmö: Team Offset & Media. Sida 18

⁴⁸ Hamberg 2001

⁴⁹ Hamberg 2001. Sida 19

⁵⁰ Hamberg 2001

⁵¹ Hamberg 2001

⁵² Hamberg 2001. Sida 20

⁵³ Hamberg 2001. Sida 20

⁵⁴ Hamberg 2001

⁵⁵ Hamberg 2001. Sida 21

gör att kvinnors intelligens genom årtusenden fått en annan inriktning än mäns.”⁵⁶ Kvinnans hjärna har anpassat sig till omvårdande arbete och relationer, till skillnad från männens hjärnor som blivit mer inriktade på intellektuellt arbete och rationalitet, enligt denna teori. Livmoder teorin användes förr som ett argument för att kvinnor inte klarade av eller var gjorda för att studera eller arbeta utanför hemmets väggar. Fortfarande idag finns liknande teorier, till exempel att östrogen, det kvinnliga könshormonet, kan försvåra och förstöra matematikinläringen hos kvinnor. Vidare, som ett exempel, skrev skolverket år 1993 att flickor borde få lära sig matematik i tidig ålder eftersom östrogenet som utsöndras i puberteten kan försvåra deras inlärningsförmåga i ämnet. Hamberg menar dock att det inte finns någon forskning som stödjer dessa teorier.⁵⁷

Den tredje tolkningen är ”*arbetsfördelningen mellan könen under jägar-samlarperioden*”⁵⁸. I denna modell ser man jägar- och samlarsamhället som ursprung till dagens könsskillnader. Man menar att eftersom män jagade och kvinnor skötte gårdssysslor under denna tid, så är det en naturlig uppdelning mellan könen än idag. Dock ställer sig Hamberg sig frågande till denna tolkning av jägar- och samlarsamhället. Hon menar att detta just är en tolkning, inte en sanning. ”Det finns nya teorier om människans utveckling som ifrågasätter existensen av könsmönster under människans tidiga historia.”⁵⁹. De nya teorierna har dock inte fått stort utrymme och de används sällan av arkeologer när de studerar fornminnen. Forngravar tolkas olika beroende på om de är en kvinno- eller mansgrav. Hamberg skriver:

En mortelsten i en kvinnas grav anses visa att hon malt säd medan en likadan i en mans grav tolkas som att han tillverkat mortelstenar. Ett spjutskaft i en kvinnas grav får symbolisera egendom medan motsvarade i en mans grav får betyda jakt.⁶⁰

Hamberg menar att det inte finns några studier som kan visa biologiska skillnader mellan män och kvinnor.⁶¹ Connell ifrågasätter varför man överhuvudtaget satsar pengar på forskning kring biologiska könsskillnader när man genom århundraden aldrig har lyckats säkerställa några resultat.⁶² Hamberg skriver att det endast är en marginell del av hjärnforskningen som handlar om könsskillnader, men att man lätt skulle kunna tro att det är en omfattande forskning som görs inom detta område. Könsskillnader säljer bra och därför får denna forskning stort utrymme i dagstidningar och tidsskrifter.⁶³ Hamberg skriver avslutande:

Problemet med biologisk forskning kring ”manligt” och ”kvinnligt” är att den lätt blir en självuppfyllande profetia. Om en skillnad mellan mäns och kvinnors hjärnor påvisas vill man gärna relatera dessa fynd till de beteenden som knyts till ”manligt” och ”kvinnligt”, precis som vetenskapsmännen och politikerna på 1800-talet också gjorde. Men så länge kunskapen om hormoner, gener och hjärnans funktioner är så ofullständiga som idag blir tolkningen av fynden fortfarande mest en spekulering som riskerar att förstärka de könsstereotyper vi redan lever med. För att vetenskapen ska leda framåt måste den ifrågasätta och pröva nya tankesätt. Det var nästan omöjligt att inse att jorden var rund när alla ”visste” att den var platt. På samma sätt kan intresset för könsskillnad bli ett fantasilöst paradigm som fångar oss i en fälla. Här måste vi se upp!⁶⁴

4.2.5 Genus och pedagogik

Inga Wernersson har på uppdrag av högskoleverket genomfört en studie kring genus i pedagogik. Wernersson menar att konstruktion av kön alltid har varit en del av den

⁵⁶ Hamberg 2001. Sida 21

⁵⁷ Hamberg 2001

⁵⁸ Hamberg 2001. Sida 21

⁵⁹ Hamberg 2001. Sida 22

⁶⁰ Hamberg 2001. Sida 22

⁶¹ Hamberg 2001

⁶² Connell 2003

⁶³ Hamberg 2001

⁶⁴ Hamberg 2001. Sida 29

pedagogiska praktiken eftersom det alltid varit centralt i pedagogiken att "[...] medvetet påverka, fostra och undervisa, eller om man så vill 'konstruera', individer på ett socialt och önskvärt sätt."^{65 66}

Wernersson skriver att forskning inom pedagogik och könstillhörighet, ursprungligen har varit till för att vetenskapligt söka efter könsskillnader. Hon menar att det tidigare har funnits en "[...] önskan att ge legitimitet åt kvinnors underordnade sociala position genom att bevisa deras intellektuella underlägsenhet"⁶⁷ genom forskning. Wernersson konstaterar vidare i sin studie att forskare inom pedagogik ofta tolkar observationer utifrån elevers könstillhörighet. Hon skriver:

Flickors *goda* prestationer ses som en konsekvens av ansträngning och underkastelse och ges ett lägre värde än pojkars *dåliga* prestationer som tillskrivs deras lekfullhet. Dessa "aktiva pojkbarn" antas ha dolda talanger, som så småningom skall blomma ut i intellektuell briljans.⁶⁸

Wernersson skriver att genusforskning, till skillnad från den tidiga forskningen kring könstillhörighet inom pedagogiken, sedan 70-talet visar att genusordningen i samhället får konsekvenser för eleverna i skolan. Pedagogers föreställningar om kvinnligt och manligt gör att elever med olika könstillhörigheter ställs inför olika uppgifter och utmaningar i skolan, vilket i sin tur påverkar elevernas utveckling. Wernersson har sedan 70-talet genomfört studier kring genus i skolan. Huvudresultaten i dessa undersökningar har varit att pojkar får större uppmärksamhet och mer hjälp av pedagoger än vad flickor får. Interaktionen mellan elever av olika könstillhörighet har också visat sig vara liten i studierna. Wernerssons senaste studie från 2006 åskådliggör samma resultat; pojkar tenderar att få den större delen av pedagogers uppmärksamhet och även större plats i det fysiska rummet. Wernersson menar att man som pedagog måste vara medveten om de ojämställda förhållandena som råder i vårt samhälle idag och aktivt arbeta mot stereotypa könsroller och könsmönster för att skapa en genusneutral och jämlik skola.⁶⁹

Fanny Ambjörnsson genomförde sin doktorsavhandling på en gymnasieskola i en förort till Stockholm. I sin avhandling studerade Ambjörnsson vilka faktorer som påverkar flickors genusskapande. Hon tydliggör betydelsen av heterosexuella och homosociala relationer i tjejernas skapande av genus. I Ambjörnssons bok framgår lärarens roll som vital för elevernas genusskapande. Ambjörnsson observerar två gymnasieklasser under ett flertal lektioner i sin studie. Hon menar att tjejerna och killarna ur de olika klasserna "öppnade munnen ungefär lika ofta"⁷⁰ under observationerna. Dock skriver Ambjörnsson att killarna många gånger tog ordet utan att bli tilldelade av läraren, medan tjejerna ofta svarade kort på frågor lärarna delade ut till dem. Lärarna i studien visar sin acceptans till detta beteende genom att besvara pojkarnas frågor och utrop. Det framgår i Ambjörnssons studie att det krävs medvetna och engagerade lärare för skolor skall kunna bli jämställda.⁷¹

Britt-Marie Berge skriver i texten *Styra eller styras – Att skapa kön i klassrummet*, om ett projekt i grundskolan där nio lärare tillsammans utvecklade metoder och arbetade för att främja jämställdheten. Berge studerar detta projekt där tre klasser från mellanstadiet och tre klasser från högstadiet ingår. Målen för jämställdhetsprojektet var att skapa ett flerstämmigt klassrum där både flickor och pojkar fick synas och höras, samt att på lång sikt forma

⁶⁵ Wernersson 2006. Sida 15

⁶⁶ Wernersson 2006.

⁶⁷ Wernersson 2006. Sida 19

⁶⁸ Wernersson 2006. Sida 26

⁶⁹ Wernersson 2006

⁷⁰ Ambjörnsson, Fanny (2004) *I en klass för sig. Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Stockholm: Ordfront. Sida 59

⁷¹ Ambjörnsson 2004

eleverna till att i sina vuxna liv tar ställning och arbetar för ett jämställt och jämlikt samhälle. Lärarna i projektet arbetade aktivt för dessa mål genom lektioner med inriktning på jämställdhet och utveckling.⁷²

Berge konstaterar att lärarna som deltog i jämställdhetsprojektet hade svårt att förändra invanda beteenden hos eleverna. De hade tydliga mål och strategier och arbetade aktivt med eleverna, dock menar Berge att lärarna brast i arbetet med sina egna attityder. Eftersom lärarna inte ifrågasatte sina beteenden och förhållningssätt gentemot eleverna blev elevernas attityder svåra att förändra. Berge konstaterar att man som pedagog måste utmana samt förändra sina egna tankar och förhållningssätt gällande jämställdhet och jämlikhet för att kunna påverka elevers attityder.⁷³

I texten *Real boys don't work: 'underachievement', masculinity and the harassment of 'sissies'*, skriver Debbie Epstein att flickor och pojkar har olika förväntningar på sig i skolan. Pojkar skall inte anstränga sig eller plugga för att få bra betyg, om de vill betraktas som maskulina. Det är inte omanligt att kunna eller uppnå något, men att arbeta för att kunna eller uppnå något anses som omanligt, menar Epstein. Pojkar som anstränger sig i skolan får ofta höra nedsättande ord och blir inte alltid accepterade av sina skolkamrater. Epstein skriver att det finns en stark motsättning i attityder mot pojkar i skolan; de skall vara kunniga, men de får inte aktivt inhämta kunskap. Lågpresterande pojkar får ofta låg status i skolan, lika så får högpresterande pojkar som fokuserar på skolarbete låg status. För att få hög status i klassrummet skall pojkar vara begåvade och kunniga utan att anstränga sig, eller helt ta avstånd från skola och skolarbete. Dessa förväntningar och attityder gentemot pojkar kan både komma hemifrån, från elever och från pedagoger. Epstein skriver att attityderna kan vara förödande för många pojkar eftersom de antingen måste smyga med sina studier eller strunta i dem helt för att passa in i den maskulina rollen, vilket i hög utsträckning kan påverka deras liv även i vuxen ålder.⁷⁴

Hedlin skriver i boken *Jämställdhet – en del av skolans värdegrund*, att jämställdhet i skolan handlar om att ge elever möjligheten att göra fria val, utan hänsyn till könstillhörighet. Att arbeta som genuspedagog eller med jämställdhet i skolan är att arbeta för breddning av elevers handlingsrepertoarer. Hedlin menar att alla som arbetar i skolan måste få kunskap om hur man kan arbeta med jämställdhet och vad könstillhörighet har för innebörd i samhället, för att skolan skall kunna bli genusneutral. Hon skriver att "Lärare behöver både djupa och breda könsteoretiska kunskaper för att kunna bidra till elevernas optimala utveckling."⁷⁵ Hedlin menar att man inom skolan måste ha ett jämställt förhållningssätt för att skapa en genusneutral skola. Det räcker inte med att arbeta med jämställdhet som ett tema under någon termin eller vid ett fåtal lektioner, jämställdhetsarbete i skolan måste ske konstant och både förmedlas genom lektioner och förhållningssätt.⁷⁶

Hedlin skriver vidare att många människor tror att det är enkelt att behandla flickor och pojkar lika: "Det är bara att göra som vanligt. Det faller sig naturligt."⁷⁷ Dock visar studier att när vi människor behandlar varandra som vanligt, så faller ett ojämnt förhållningssätt sig naturligt. Hedlin menar att vårt ojämnt ställda samhälle inte beror på "att illvilliga män

⁷² Berge, Britt-Marie (1997). *Styra eller styras: Att skapa kön i klassrummet*. I: Nordborg, Gudrun. (red.). *Makt och kön: tretton bidrag till feministisk kunskap*. Stockholm: Symposion.

⁷³ Berge 1997

⁷⁴ Epstein, Debbie. (1998) *Real boys don't work: 'underachievement', masculinity and the harassment of 'sissies'* I: *Failing boys: issues in gender and achievement*. Buckingham: Open University Press

⁷⁵ Hedlin 2006. Sida 7

⁷⁶ Hedlin 2006

⁷⁷ Hedlin 2006. Sida 59

förtrycker oskyldiga kvinnor”⁷⁸, utan att många ojämställda värderingar utgör stor del i vår kultur och således också upprätthålls av oss gemensamt, även av lärare.⁷⁹

4.3 Läroplan för grundskolan förskoleklassen och fritidshemmet 2011

Som grundläggande värden för läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 står det att utbildningen skall ”[...] främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära”⁸⁰. Skolan skall också arbeta för att alla elever förstår och agerar utifrån människors lika värde och jämställdhet. Under rubriken Förståelse och medmännisklighet i Lgr 11 finner man texten; ” Ingen ska i skolan utsättas för diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling. Sådana tendenser ska aktivt motverkas.”⁸¹. I avsnittet om en likvärdig utbildning finns tydliga belägg för att alla som arbetar inom skolan måste arbeta med genus. Det står att:

Skolan ska aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Det sätt på vilket flickor och pojkar bemöts och bedöms i skolan, och de krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmonster. Den ska därför ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet.⁸²

Läroplanen säger också att det inte är tillräckligt att förmedla och undervisa om dessa demokratiska värderingar, de måste implementeras i undervisningen. Ett av skolans mål är att varje elev skall besitta grundläggande demokratiska värderingar. En riktlinje för alla som arbetar i skolan är att de skall ”bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av kön eller av social eller kulturell bakgrund.”⁸³. Vidare står det att undervisningen skall vara allsidig och saklig och att alla människor som arbetar inom skolan måste hävda och arbeta för det som står i läroplanen.⁸⁴

Rektorn har ”det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen.”⁸⁵. Slutligen har rektorn också ett särskilt ansvar för att ” skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen.”⁸⁶.

4.3.1 Kursplaner

I kursplanen för ämnet bild är ”Bilder som behandlar frågor om identitet, sexualitet, etnicitet och maktrelationer och hur dessa perspektiv kan utformas och framställas”⁸⁷ centralt innehåll. Vidare är även ”Massmediebilders budskap och påverkan och hur de kan tolkas och kritiskt granskas”⁸⁸ en del i ämnet bild för elever i årskurs sju till och med nio.⁸⁹

Ett syfte med engelska undervisningen i den svenska skolan är att elever skall ges förutsättningar för att utveckla sina förmågor att ”[...] reflektera över livsvillkor, samhällsfrågor och kulturella företeelser i olika sammanhang och delar av världen där engelska används.”^{90,91}

⁷⁸ Hedlin 2006. Sida 59

⁷⁹ Hedlin 2006

⁸⁰ Lgr 11. Sida 7

⁸¹ Lgr 11. Sida 7

⁸² Lgr 11. Sida 8

⁸³ Lgr 11. Sida 17

⁸⁴ Lgr 11

⁸⁵ Lgr 11. Sida 18

⁸⁶ Lgr 11. Sida 18

⁸⁷ Lgr 11. Sida 22

⁸⁸ Lgr 11. Sida 22

⁸⁹ Lgr 11.

⁹⁰ Lgr 11. Sida 30

Hem- och konsumentkunskapsundervisningens syfte är bland annat att "[...] bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om, och ges möjligheter att reflektera över, jämställdhet och arbetsfördelning i hemmet."⁹². Vidare står det i kursplanen för ämnet att "Arbetsfördelning i hemmet ur ett jämställdhetsperspektiv"⁹³ är centralt innehåll i undervisningen.⁹⁴

Undervisningen i idrott och hälsa syftar till att ge eleverna möjlighet att "[...] utveckla sin samarbetsförmåga och respekt för andra."⁹⁵. Som centralt innehåll i ämnet är bland annat: "Ord och begrepp för och samtal om upplevelser av olika fysiska aktiviteter och träningsformer, levnadsvanor, kroppsuppfattning och självbild."⁹⁶. Vidare är även "Kroppsideal inom idrotten och i samhället i övrigt"⁹⁷ och "Hur individens val av idrotter och andra fysiska aktiviteter påverkas av olika faktorer, till exempel av kön."⁹⁸ centralt innehåll i undervisningen.⁹⁹

Undervisningen i de naturorienterade ämnena skall behandla "Människans pubertet, sexualitet och reproduktion samt frågor om identitet, jämställdhet, relationer, kärlek och ansvar"¹⁰⁰.¹⁰¹

I de samhällsorienterade ämnena är "Livsfrågor med betydelse för eleven, till exempel gott och ont, rätt och orätt, kamratskap, könsroller, jämställdhet och relationer."¹⁰² centralt innehåll. Även "[...] kvinnors och mäns levnadsvillkor under olika perioder"¹⁰³ är centralt i undervisningen.¹⁰⁴

Ett syfte med teknikundervisningen i den svenska skolan är bland annat att "ge eleverna förutsättningar att utveckla tilltro till sin förmåga att bedöma tekniska lösningar och relatera dessa till frågor som rör estetik, etik, könsroller, ekonomi och hållbar utveckling"¹⁰⁵. "Hur kulturella föreställningar om teknik påverkar kvinnors och mäns yrkesval"¹⁰⁶ är centralt innehåll i ämnet.¹⁰⁷

4.4 Göteborg 2011

Den fjärde december 2010 publicerade Nyheter P4 Göteborg en artikel om jämställdhetsutbildad personal och genuspedagoger på skolor i Göteborgs kommun. Den rödgröna kommunmajoriteten hade enats i ett nytt mål inför budgeten 2011. Kommunstyrelsens ordförande, socialdemokraten, Hultén uttryckte: "Jag tycker att man ska titta på de exempel som finns i stadsdelarna där man använt sig av genuspedagoger. Att det är ett viktigt inslag vet vi, eftersom många av våra attityder grundläggs tidigt."¹⁰⁸. Hultén lovar vidare i artikeln, från december 2010, att det skall finnas jämställdhetsutbildad personal samt tillgång till genuspedagoger i alla förskolor och skolor inom Göteborgs kommun. Nyheter P4 Göteborg skriver "Göteborgs kommunledning hoppas med nya målformuleringen i nästa års

⁹¹ Lgr 11.

⁹² Lgr 11. Sida 42

⁹³ Lgr 11. Sida 42

⁹⁴ Lgr 11.

⁹⁵ Lgr 11. Sida 51

⁹⁶ Lgr 11. Sida 53

⁹⁷ Lgr 11. Sida 53

⁹⁸ Lgr 11. Sida 53

⁹⁹ Lgr 11

¹⁰⁰ Lgr 11. Sida 113

¹⁰¹ Lgr 11.

¹⁰² Lgr 11. Sida 160

¹⁰³ Lgr 11. Sida 160

¹⁰⁴ Lgr 11.

¹⁰⁵ Lgr 11. Sida 269

¹⁰⁶ Lgr 11. Sida 272

¹⁰⁷ Lgr 11.

¹⁰⁸ Nyheter, P4 Göteborg (2010-12-04)

budget kunna bli av med seglivade könsstereotyper i förskola och skola.”¹⁰⁹. Hultén säger att ”Både som förälder och som personal i förskolan lär man ibland ut olika saker beroende på om det är en pojke eller flicka och då kan det vara bra att få en vägledning”^{110 111}.

I budgeten 2011 tillför kommunen sju strategiska inriktningar (se bilaga 1), varav som femte punkt: ”Det ska finnas jämställdhetsutbildad personal i alla förskolor och skolor samt tillgång till genuspedagoger i verksamheterna.”¹¹².

5. Metod och tillvägagångssätt

5.1 Val av metod

Peter Esaiasson, Mikael Giljam, Henrik Oscarsson och Lena Wängnerud skriver i boken *Metodpraktikan* att man som forskare alltid måste bestämma syftet med sin studie innan man väljer materialinsamlingsmetod.¹¹³ I min studie har jag först utarbetat syfte och frågeställningar och sedan studerat olika materialinsamlingsmetoder. Därefter har jag bestämt mig för att använda mig av litteraturstudier och egna empiriska undersökningar i form av enkäter och samtalsintervjuer.

Esaiasson m.fl. skriver i boken *Metodpraktikan* att det finns två viktiga distinktioner av frågemetoder inom forskningsstudier. Första distinktionen gör de mellan informantundersökningar och respondentundersökningar. En informantundersökning bygger på att svarspersoner är som vittnen eller ”sanningssägare”¹¹⁴. När man genomför en respondentundersökning däremot, är det svarspersonernas egna tankar och de själva som är studieobjektet. Vid sådana undersökningar menar Esaiasson m.fl. att man som forskare är intresserade av vad varje svarsperson tycker om det som undersökningen gäller och därför ofta ställer samma frågor till alla undersökningsdeltagare. Respondentundersökningar kan i sin tur också delas upp, Esaiasson m.fl. gör detta med sin andra distinktion; frågeundersökningar och samtalsintervjuundersökningar. En frågeundersökning innebär att man som forskare ställer tydliga frågor till flera svarspersoner, som i sin tur ofta väljs ut slumpvis. I en samtalsintervjuundersökning förs istället ofta ett interaktivt samtal mellan forskare och intervjupersoner. I samtalsintervjuundersökningar står svarspersonernas uppfattningar och tankar i centrum och forskare ställer ofta olika frågor till olika deltagare. Esaiasson m.fl. utvecklar också begreppet frågeundersökningar i sin bok *Metodpraktikan* och menar att det finns två huvudsakliga uppdelningar av denna typ av undersökning; intervjuundersökningar och enkätundersökningar. Intervjuundersökningar bygger på muntlig kontakt och enkätundersökningar bygger på skriftlig kontakt.¹¹⁵

Min studie har bestått av respondentundersökningar. Jag har både genomfört en frågeundersökning, i form av en enkät, och en samtalsintervjuundersökning. Med frågeundersökningar kan man undersöka frekvensen av olika fenomen medan man med samtalsintervjuundersökningar kan undersöka hur fenomen gestaltar sig, menar Esaiasson m.fl.¹¹⁶. Med hjälp av frågeundersökningen i min studie har jag undersökt i vilken frekvens rektorer i Göteborgs stad känner till den femte punkten i tillförda strategiska inriktningar (se bilaga 1). Vidare har jag även, med frågeundersökningen, studerat frekvensen av arbetet med den tillförda strategiska inriktningen på grundskolor i Göteborgs. Genom

¹⁰⁹ Nyheter, P4 Göteborg (2010-12-04)

¹¹⁰ Nyheter, P4 Göteborg (2010-12-04)

¹¹¹ Nyheter, P4 Göteborg (2010-12-04)

¹¹² Goteborg.se - Hämtad 2011-11-01

¹¹³ Esaiasson, Peter; Gilljam, Mikael; Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena. (2010) *Metodpraktikan*. Stockholm: Norstedts Juridik AB.

¹¹⁴ Esaiasson m.fl. 2010. Sida 257

¹¹⁵ Esaiasson m.fl. 2010

¹¹⁶ Esaiasson m.fl. 2010

samtalsintervjuundersökningen i min studie har jag undersökt hur Göteborgs kommun har arbetat med att förverkliga den strategiska inriktningen om jämställdhetsutbildad personal och genuspedagoger.

Esaiasson m.fl. skriver att frågeundersökningar i form av enkäter är givande om man vill fråga flera personer samma sak, vilket jag delvis har önskat göra i min studie. Vidare skriver författarna att man i största möjliga mån skall försöka att ställa tydliga frågor med svarsalternativ och undvika öppna frågor i enkäter. Esaiasson m.fl. menar att frågeundersökningar helst skall kunna förklaras och analyseras med siffror och anser vidare att öppna frågor kan försvåra detta. Väljer man ändå öppna frågor är det bra att hålla sig till *hur* och *vad* frågor eftersom de kan vara lättare att analysera än *varför* frågor.¹¹⁷ Med utgångspunkt i detta resonemang har jag använt mig av frågor med svarsalternativ och öppna *hur* frågor i min enkät.

Enligt Esaiasson m.fl. är samtalsintervjuundersökningars fördelar bland annat att man som forskare har goda möjligheter att registrera oväntade svar och möjlighet att följa upp och vidareutveckla sina intervjufrågor i interaktion med svarspersoner.¹¹⁸ Samtalsintervjuundersökningen i min studie har jag genomfört via ett personligt möte.

5.2 Val av undersökningsgrupp

Valet av svarspersoner för enkätundersökningen i min studie har jag gjort slumpmässigt. Esaiasson m.fl. skriver att det finns två huvudtyper av slumpmässiga urval; systematiska urval och obundet slumpmässiga urval. I min enkätundersökning använde jag systematiska urval. Esaiasson m.fl. skriver: ”Även vid ett *systematiskt urval* utgår man från en förteckning över samtliga analysenheter i populationen, men här drar vi exempelvis var 13:e, var 47:e eller var 184:e enhet – allt beror på populationens faktiska och urvalets tilltänkta storlek.”¹¹⁹ Jag har nyttjat ett bokstavsordnat register över alla grundskolor i Göteborgs kommun och valt 30 kommunala skolor på det systematiska sätt Esaiasson m.fl. beskriver i citatet.

Valet av de personer som jag önskat genomföra en samtalsintervju med, har jag genomfört med metoden ”*centralitet*”¹²⁰, det vill säga att jag har valt de personer som ansvarar för att punkten om jämställdhetsutbildad personal och genuspedagoger i tillförda strategiska inriktningar för Göteborgs kommun 2011 (se bilaga 1), skall realiseras. Vidare har jag även använt mig av ett så kallat snöbollsurval, det vill säga att jag har låtit de personer som jag valt ut genom metoden centralitet få föreslå nya respondenter.¹²¹ Urvalet har jag mestadels genomfört genom efterforskningar på Göteborgs stads hemsida¹²².

5.3 Genomförande

Jag började med att utarbeta en enkät med korta, tydliga frågor eftersom tydlighet är betydande för svarsfrekvensen enligt Peter Esaiasson m.fl.¹²³ När jag utformat min enkät, som syftade till att besvara mina frågeställningar, presenterade jag den för två personer som fick utvärdera upplägget. Detta på grund av att Esaiasson m.fl. skriver att pilotstudier ofta kan ge information om vilka frågor som fungerar och vilka som måste utvecklas¹²⁴. Jag omarbetade enkäten och skickade sedan ut den till 30 slumpmässigt utvalda rektorer i Göteborgs kommun tillsammans med ett informationsbrev (se bilaga 2). Detta brev innehöll syftet med studien, deltagarinstruktioner och kort information om mig som forskare. En vecka efter att jag sänt ut

¹¹⁷ Esaiasson m.fl. 2010

¹¹⁸ Esaiasson m.fl. 2010

¹¹⁹ Esaiasson m.fl. 2010. Sida 201

¹²⁰ Esaiasson m.fl. 2010. Sida 291

¹²¹ Esaiasson m.fl. 2010

¹²² Goteborg.se - <http://www.goteborg.se/wps/portal> - Hämtad 2011-11-09

¹²³ Esaiasson m.fl. 2010

¹²⁴ Esaiasson m.fl. 2010

enkäten hade sju av 30 rektorer svarat och jag beslutade då att skicka ut en påminnelse. Efter två veckor hade tolv av 30 rektorer svarat, jag ringde då upp de resterande rektorerna för ytterligare en påminnelse. Staffan Stukát poängterar, i boken *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*, vikten med upprepade påminnelser men understryker också vikten av att påminnelserna inte får framstå som påtryckningar,¹²⁵ vilket jag utgick ifrån när jag genomförde påminnelserna.

Samtalsintervjuundersökningen i min studie började jag genom att söka efter ansvariga för den strategiska inriktningen gällande genuspedagoger och jämställdhetsutbildad personal (se bilaga 1). Genom Göteborgs stads hemsida fann jag Hultén, som är kommunalstyrelsen ordförande och som uttalat i P4 nyheter att hon ”lovade att det i skolor och förskolor skall finnas tillgång till såkallade genuspedagoger”¹²⁶. Jag mailade en förfrågan om en samtalsintervju till Hultén. När jag inte fått svar på en vecka ringde jag för att göra en påminnelse. Av Hulténs sekreterare fick jag veta att Hultén var ”mycket upptagen”¹²⁷ och inte hade tid för ett möte med mig. Sekreteraren hänvisade mig vidare till Thomas Martinsson som arbetar som kommunalråd med ansvar över jämställdhetsfrågor i kommunen. Jag mailade Martinsson med samma förfrågan som jag sänt till Hultén. Vidare ringde jag även Martinsson för att försöka avtala en mötestid. Martinssons sekreterare besvarade mina samtal och sa att Martinsson var bortrest och först kunde besvara min förfrågan ”om en vecka ungefär”¹²⁸. Jag mailade min förfrågan till Martinssons sekreterare som lovade att föra den vidare till Martinsson, så fort han återkom till arbete. När jag inte fått svar efter en vecka ringde jag på nytt. Efter att ha sökt Martinsson i ytterligare två dagar beslutade jag mig för att, på grund av tidsbrist, sluta försöken att kontakta Martinsson. Ungefär fyra veckor efter att jag kontaktat Martinsson första gången ringde han upp mig. Han beklagade dröjsmålet och meddelade att han nu hade möjlighet till att boka in en intervjutid. Vid denna tidpunkt var jag dock tvungen att tacka nej till en intervju på grund av tidsbrist, vilket resulterade i att jag inte genomförde någon samtalsintervju med ansvarig politiker för den strategiska inriktningen gällande genuspedagoger och jämställdhetsutbildad personal.

Parallellt med sökandet efter ansvariga politiker försökte jag även komma i kontakt med stadsledningskontorets stadsledningsstab. På Göteborgs kommuns hemsida står det:

Stadsledningsstaben har som huvudansvar att leda och samordna staden med fokus på kärnverksamheten. Inom leda och samordna finns stadens strategiska planering, uppföljning av verksamheterna och dess resultat, beredning av beslutsunderlag och utförande av särskilda uppdrag, utveckling av stadens styrmodell och ägarstyrning av stadens bolag.¹²⁹

Stig Santa arbetar i stadsledningsstaben som avdelningschef för utbildning, barn och unga, folkhälsa. Precis som med Hultén kontaktade jag Santa via mail med en förfrågan om en samtalsintervju. När jag inte erhållit något svar efter en veckas tid, ringde jag Santa som hänvisade mig till Claes Strand, som är underställd Santa. Enligt Santa ansvarar Strand för uppföljningen av den femte punkten i tillförda strategiska inriktningar för budgeten 2011. Jag ringde Strand som talade om för mig att en strategisk inriktning inte är något mål och att denna punkt därför inte var prioriterad. Strand menade att jag förmodligen inte skulle gynnas

¹²⁵ Stukát, Staffan (2007) *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Polen: Studentlitteratur

¹²⁶ Nyheter, P4 Göteborg (2010-12-04)

¹²⁷ Åhman, Anette. Personlig kommunikation (2011-11-09)

¹²⁸ Brandin, Eva. Personlig kommunikation (2011-11-10)

¹²⁹ Goteborg.se -

http://www.goteborg.se/wps/portal/!ut/p/c5/jctBDoIwEEDRs3CCDjO17Za2hFYJ0FQTZEO6MIZEwIXR69sbaP7y5bOJ5bb0Xu7ptexberCRTWLGwyloPBKo-qwBSZIIYkDXyvZrdoq8jpagF9yCD2ogFUuMJP-5TVM5LsAxRsAz3XfORNK8PTj7ty-3thzvYyfqii-W1T1gw!!/dl3/d3/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/wps/wcm/connect/goteborg.se/goteborg_se/politikoorganisation/organisation/fackforvaltningar/stadskansliet/art_n010_slk_stadsledningsstab?contentIDR=58dde000476100538b529b0ca93dfc19&useDefaultText=0&useDefaultDesc=0 – Hämtad 2011-11-30

av en intervju, dock lovade han att jag skulle få ta del av en sammanställning av ett uppföljningsresultat gällande den strategiska inriktningen angående genuspedagoger och jämställdhetsutbildad personal. Eftersom jag inte lyckats få någon intervju med Strand, ringde jag tillbaka till Santa för att återigen fråga honom om en samtalsintervju. Santa beviljade min förfrågan och jag intervjuade honom angående Strands sammanställning, min egen enkätundersökning samt stadsledningsstabens syn på och arbete med strategiska inriktningar.

5.4 Etiska principer

Vetenskapsrådets forskningsetiska principer har fyra huvudkrav för individskydd i forskning inom humaniora och samhällsvetenskap. Det första är informationskravet som innebär att man som forskare skall informera alla de som är berörda av forskningen om forskningsuppdragets syfte. Vidare skall man upplysa alla som deltar i forskningsstudien att allt deltagande är frivilligt och att de alltid har rätt att avbryta och avsluta sin medverkan.¹³⁰ Med utgångspunkt i informationskravet skickade jag ut ett informationsmail till samtliga rektorer som jag valt ut till min studie. I mailet informerade jag rektorerna om syftet med studien och upplyste dem om det frivilliga deltagandet. De tjänstemän och politiker som jag önskat intervjuat gav jag samma information när jag skickade ut förfrågan om deras deltagande i studien.

Det andra huvudkravet från Vetenskapsrådet är samtyckeskravet som innebär att alla som deltar i en undersökning, själva har rätten att bestämma över sin medverkan. Forskaren är med andra ord skyldig att inhämta samtliga deltagares samtycke.¹³¹ I min studie informerade jag alla uppgiftslämnare och undersökningsdeltagare om att enkäten och intervjuerna var frivilliga. Det var åtta rektorer som valde att inte besvara enkäten jag sände ut. De rektorer och tjänstemän som valde att delta i studien gjorde det frivilligt.

Vetenskapsrådets Konfidentialitetskrav innebär att alla personer som ingår i en forskningsstudie skall ges ”*största möjliga konfidentialitet*”¹³². Känsliga uppgifter om deltagare i forskningsstudier skall inte kunna kopplas till enskilda människor och identifieras av utomstående.¹³³ Enkätundersökningen i min studie skickade jag ut genom sidan survey.mesh.se¹³⁴. Genom denna sida kunde inte ens jag som enkätskapare se vem som hade svarat vad. Rektorerna var garanterade full anonymitet i linje med vetenskapsrådets forskningsetiska principer angående konfidentialitet.

Nyttjandekravet är det sista av de fyra huvudkraven för individskydd i forskning inom humaniora och samhällsvetenskap. Detta krav innebär att alla uppgifter som man samlar in under en studie om enskilda personer endast får användas för forskningsändamål.¹³⁵ Det empiriska materialet som jag har samlat in i studien används endast till min forskning.

5.5 Bortfall

5.5.1 Externt bortfall

På Göteborgs stads hemsida, Goteborg.se, finns 142 kommunala grundskolor registrerade. 30 av dessa skolor har jag skickat ut denna studies enkät till. Det externa bortfallet blev med andra ord 112 skolor, det vill säga cirka 79 procent.

¹³⁰ Vr.se -

http://www.vr.se/download/18.7f7bb63a11eb5b697f3800012802/forskningsetiska_principer_tf_2002.pdf - Hämtad 2011-11-09

¹³¹ Vr.se - Hämtad 2011-11-09

¹³² Vr.se - Hämtad 2011-11-09. Sida 12

¹³³ Vr.se - Hämtad 2011-11-09

¹³⁴ Surveymesh.se - <http://www.surveymesh.se/> - Hämtad 2011-11-09

¹³⁵ Vr.se - Hämtad 2011-11-09

5.5.2 Internt bortfall

Av de totalt 30 rektorer som blev tillfrågade att besvara studiens enkät, valde åtta rektorer att inte delta, vilket betyder att det interna bortfallet i studien är cirka 27 procent.

5.6 Studiens tillförlitlighet

5.6.1 Reliabilitet

Reliabiliteten definierar hur bra mätinstrument man har i en studie enligt Stukát. Vidare avgör reliabiliteten hur en identisk mätning av samma fenomen skulle visa samma resultat. Med hög reliabilitet skall således de mätningar man genomför i en studie kunna göras om med likvärdiga resultat.¹³⁶

Med hjälp av pilotstudien som jag genomförde inför min enkätundersökning har jag försökt att höja reliabiliteten i mitt arbete. Genom pilotstudien har jag kunnat omarbeta och förbättra de enkäter som jag slutligen skickade ut. Detta har i sin tur lett till att enkätfrågorna är tydliga och inte ledande, något som är viktigt för reliabiliteten enligt Esaiasson m.fl.¹³⁷

Stukát menar att studier kan påverkas av ramfaktorer och undersökningsdeltagares dagsform¹³⁸. Genom att sända ut enkäterna via mail, så att alla svarspersoner skulle få möjlighet att besvara enkäterna när de själva hade tid, har jag försökt att minska denna påverkan. Vid samtalsintervjun har jag haft ett interaktivt direktsamtal med svarspersonen och därför har förmodligen ramfaktorerna och dagsformen haft större inflytande vid denna del i min respondentundersökning.

5.6.2 Validitet

Esaiasson m.fl. definierar validitet på tre olika sätt: ”1) Överensstämmelse mellan teoretisk definition och operationell indikator; 2) frånvaro av systematiska fel; och 3) att vi mäter det vi påstår att vi mäter.”¹³⁹ Stukát menar att validitet är hur bra mätinstrumenten mäter det som skall mätas, det vill säga; om man som forskare undersöker det man ämnar undersöka.¹⁴⁰

Jag har fokuserat på syftet och frågeställningarna i min studie när jag har valt materialinsamlingsmetoder. Detta har bidragit till att de undersökningar jag genomfört har svarat upp mot min teoretiska utgångspunkt; jag har undersökt det jag ämnat att jag undersöka.

5.6.3 Generaliserbarhet

Generaliserbarheten definierar om det går att dra allmänna slutsatser av en studie, enligt Stukát. En undersökning kan antingen enbart visa resultat om den grupp man gjort undersökningen på, eller så kan en undersökning visa ett generaliserbart resultat.¹⁴¹

Enkäten i min studie har jag skickat ut till 30 slumpmässigt utvalda skolor av de 142 kommunala grundskolor som finns listade på Göteborgs kommuns hemsida. Det slumpmässigt strategiska urvalet gjorde jag för att öka generaliserbarheten av enkäten i min studie. Stukát skriver att generaliserbarheten är beroende av undersökningsgruppens storlek¹⁴². Enkäten i min studie har jag skickat ut till cirka 21 procent av alla skolor inom Göteborgs kommun.

¹³⁶ Stukát 2007

¹³⁷ Esaiasson m.fl. 2010

¹³⁸ Stukát 2007

¹³⁹ Esaiasson m.fl. 2010. Sida 65

¹⁴⁰ Stukát 2007

¹⁴¹ Stukát 2007

¹⁴² Stukát 2007

6. Resultatredovisning

6.1 Enkät

Enkätundersökningen har 30 rektorer i Göteborgs kommun fått möjlighet att besvara. 22 rektorer utav de totalt 30 tillfrågade valde att fylla i och skicka in enkäten. Nedan har jag presenterat respondenternas svar i samma ordning som frågorna presenteras i enkäten (se bilaga 3).

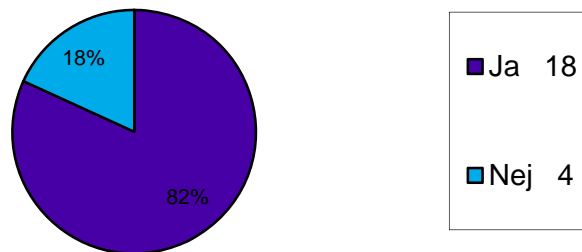
6.1.1 Fråga 1

1. Känner ni till den tillförda strategiska inriktningen till budgeten 2011 rörande jämställdhetsutbildad personal och tillgång till genuspedagoger i skolans verksamhet?

(Se bilaga 1 för mer information) (Bilaga 3)

Av de 22 rektorer som besvarade enkäten kände 18 av dem till den tillförda strategiska inriktningen till budgeten 2011 rörande genuspedagoger och jämställdhetsutbildad personal, medan fyra rektorer menade att de var ovetande om detta beslut.

Fråga 1

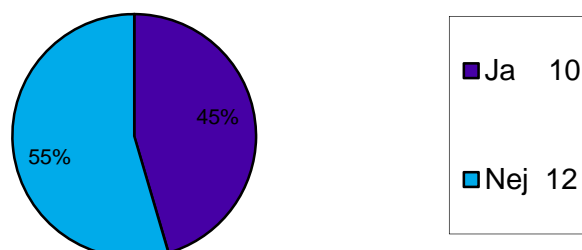

6.1.2 Fråga 2a

2.a Har ni arbetat med detta beslut hittills på er skola? (Bilaga 3)

Tio rektorer svarade att de hade arbetat med den femte punkten i tillförda strategiska inriktningar på sina respektive skolor. Tolv rektorer skrev att deras skolor inte hittills hade arbetat med detta beslut.

Fråga 2a

6.1.3 Fråga 2b

2.b Om du svarat ja på fråga 2.a beskriv kortfattat hur: (Bilaga 3)

Av de tio rektorer som svarat ja på fråga 2a, valde sju av dem att besvara fråga 2b.

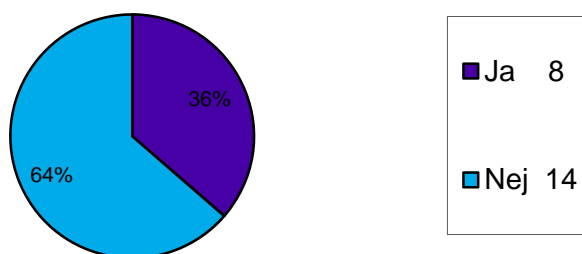
En rektor svarade att de hade tillgång till en genuspedagog på skolan. Fyra rektorer angav att de på deras respektive skolor hade utbildad personal i genuspedagogik och/ eller jämställdhet. En av dessa rektorer vidareutvecklade sitt svar och skrev att de pedagoger som gått på utbildning inte var ”fullständiga genuspedagoger”¹⁴³, men att de besatt en ”fördjupad kunskap”¹⁴⁴ i ämnet. En rektor svarade att ”Vi har utsett ett ombud som går på de träffar som anordnas och ger ut information.”¹⁴⁵. Vidare menade en rektor att de hade arbetat med den femte punkten i tillförda strategiska inriktningar för budgeten i Göteborgs kommun genom att lägga ”fokus på genus under förra vt”¹⁴⁶.

6.1.4 Fråga 3a

3.a Arbetar ni just nu med detta beslut på er skola? (Bilaga 3)

Åtta rektorer, det vill säga 36%, menade att de just nu arbetar med beslutet om genuspedagoger och jämställdhetsutbildad personal på sina skolor. 64% svarade att de inte arbetar med detta beslut på sina skolor i dagsläget.

Fråga 3a

6.1.5 Fråga 3b

3.b Om du svarat ja på fråga 3.a beskriv kortfattat hur: (Bilaga 3)

Av de åtta rektorer som svarat ja på fråga 3a, valde sju av dem att besvara fråga 3b.

En rektor menade att de arbetade med den strategiska inriktningen om genuspedagoger och jämställdhetsutbildad personal, som en del i deras likabehandlingsplan inför 2012. Två rektorer svarade att de hade pedagoger som gick på ”utbildning i förvaltningen”¹⁴⁷. En rektor uppgav att de ”arbetar med genusaktiva åtgärder i förskoleklassen detta läsåret”¹⁴⁸. Två rektorer svarade att de arbetade med jämställdhet som en del i värdegrundsarbetet. Slutligen gav en rektor svaret: ”Vi har häftet framme i personalrummet som vi fått ut”¹⁴⁹.

6.1.6 Fråga 4a

4.a Planerar ni att arbeta med detta beslut på er skola? (Bilaga 3)

¹⁴³ Enkät svar, Enkät 2011-11-04

¹⁴⁴ Enkät svar, Enkät 2011-11-04

¹⁴⁵ Enkät svar, Enkät 2011-11-04

¹⁴⁶ Enkät svar, Enkät 2011-11-04

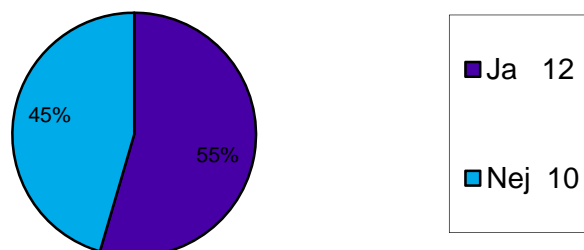
¹⁴⁷ Enkät svar, Enkät 2011-11-04

¹⁴⁸ Enkät svar, Enkät 2011-11-04

¹⁴⁹ Enkät svar, Enkät 2011-11-04

Tolv rektorer uppgav att de planerat arbeta med den femte punkten i tillförda strategiska inriktningar till budgeten 2011 för Göteborgs stad. Tio svars personer menade att de inte planerat att arbeta med detta beslut.

Fråga 4a

6.1.7 Fråga 4b

4.b Om du svarat ja på fråga 4.a beskriv kortfattat hur: (Bilaga 3)

Av de tolv rektorer som svarat ja på fråga 4a, valde nio av dem att besvara fråga 4b.

En rektor svarade att de på skolan ”inventerar om kompetensen finns i stadsdelen för att se hur vi kan nyttja den”¹⁵⁰. Tre rektorer angav att de planerar att låta ”en del”¹⁵¹ pedagoger gå på utbildning i jämställdhet. En rektor svarade att de skulle arbeta med beslutet om genuspedagoger och jämställdhetsutbildad personal genom att ”Öka medvetenheten om jämställdhetsfrågor bland alla pedagoger på skolan”¹⁵². Två rektorer planerade att det fortsatta arbetet skulle ske på arbetsplatsträffar. En rektor skrev att de på skolan skulle arbeta med genus i förskolan under vårterminen 2012. Den rektor som gav svaret; ”Vi har häftet framme i personalrummet som vi fått ut”¹⁵³, på fråga 3b, menade att de planerade att låta detta häfte ligga kvar i personalrummet som fortsatt arbete med den femte punkten i tillförda strategiska inriktningar för budgeten 2011 i Göteborgs kommun.

6.2 Stadsledningsstabens sammanställning

”Stadsledningsstaben har som huvudansvar att leda och samordna staden med fokus på kärnverksamheten.”¹⁵⁴. Santa är chef över samordnandet och ledningen av utbildningsområdet inom Göteborgs kommun. I ansvarsområdet leda och samordna ingår även uppföljning av verksamheterna. Strand är den tjänsteman som är ansvarig över uppföljningen av den strategiska inriktningen gällande genuspedagoger och jämställdhetsutbildad personal (se bilaga 1). Strand har i november 2011 utformat stadsledningsstabens sammanställning av genomförandet av detta budgetbeslut. Denna sammanställning är Santa, i egenskap av Strands chef, slutgiltigt ansvarig över.

I sammanställningen står det att ”Flertalet stadsdelar uppger att det pågår ett arbete med att integrera jämställdhetsarbetet i den dagliga verksamheten.”¹⁵⁵. Vidare skriver stadsledningsstaben: ”Det är svårt att kvantifiera antalet genuspedagoger då uppdraget ofta utförs inom ramen för ordinarie uppdrag och inte som ett specifikt uppdrag inom

¹⁵⁰ Enkät svar, Enkät 2011-11-04

¹⁵¹ Enkät svar, Enkät 2011-11-04

¹⁵² Enkät svar, Enkät 2011-11-04

¹⁵³ Enkät svar, Enkät 2011-11-04

¹⁵⁴ Goteborg.se – Hämtad 2011-11-30

¹⁵⁵ Goteborg.se -

[http://www5.goteborg.se/prod/Intraservice/Namndhandlingar/SamrumPortal.nsf/43A9103FB37C01BFC125795900537C0D/\\$File/4.1_20111207.pdf?OpenElement](http://www5.goteborg.se/prod/Intraservice/Namndhandlingar/SamrumPortal.nsf/43A9103FB37C01BFC125795900537C0D/$File/4.1_20111207.pdf?OpenElement) – Hämtad 2011-12-08

enheterna.”¹⁵⁶. Stadsledningsstaben kommer fram till att det totalt finns en person i kommunen som är anställd genuspedagog. I sammanställningen står:

Tydligt är att fokus inom jämställdhetsarbetet ligger på verksamhet i förskolan och motsvarande satsning på kompetensutveckling har inte skett inom grundskolan. Utbildningsnämnden har haft jämställdhetssatningen "En skola för alla". Inom ramen för satsningen har rymts normkritisk pedagogik och HBT-frågor. Det har resulterat i ett antal handlingsplaner för respektive enhets långsiktiga jämställdhetsarbete.¹⁵⁷

Som förklaring till varför genuspedagoger är viktiga i utbildningsverksamheterna skriver stadsledningsstaben att "Mot bakgrund av att flickors studieresultat i grundskolan konstant ligger på en högre nivå än pojkarnas, det vill säga könsskillnader spelar roll för studieresultaten, är det angeläget att genusaspekten får en hög prioritet inom skolan."¹⁵⁸. De menar att "En större hänsyn måste tas till elevernas olika lärtilar så att såväl undervisning som läromedel särskilt anpassas till pojkarnas behov."¹⁵⁹. Avslutningen av sammanställningen lyder: "Frågan om skolans jämställdhetsarbete behöver utvärderas på ett mera systematiskt sätt eftersom dessa frågor inte alltid granskas och värderas dvs. resultaten av arbetet är ofta osynligt."¹⁶⁰

6.3 Samtalsintervju

Samtalsintervjun genomförde jag med Santa i december 2011. Nedan har jag presenterat Santas svar i samma ordning som frågorna presenteras i bilaga 4:a.

6.3.1 Generellt/Övergripande

1. Hur ser ni (med "ni" avses hädanefter din avdelning i stadsledningsstaben) på den här typen av strategisk inriktning som finns i kommunfullmäktiges beslutade budget? (Bilaga 4).

Santa svarade att budgeten är kommunfullmäktiges inriktningsdokument och att den visar vad man som organisation skall arbeta med. Vidare sa Santa att "Om man tittar på utbildningsområdet så upplever jag att styrdokumentet som finns inom skolan, redan behandlar den här frågeställningen (det vill säga den strategiska inriktningen gällande genuspedagoger och jämställdhetsutbildad personal, författarens anteckning)"¹⁶¹. Santa uttryckte att politiker skriver strategiska inriktningar för att uppmärksamma och fokusera på vissa områden att arbeta med i organisationerna, det vill säga verksamheterna inom Göteborgs stad. Santa sa även:

Målet är ju att implementera själva tanken kring arbetet i vår organisation, så det finns ju inget mål i sig. Att vi har en budget som bygger på en jämtegreringstanke, att vi har ett arbete i våra verksamheter där jämställdhet och mångfald är uppmärksammat, att man beaktar det i alla beslut, det är det som är själva politiska intentionen, som jag tolkar det. Det betyder egentligen att vi inte har något mål att 2015 skall vi ha nått så eller så.¹⁶²

2. Hur prioriterar ni generellt den här typen av strategisk inriktning som finns i kommunfullmäktiges beslutade budget? (Bilaga 4)

¹⁵⁶ Goteborg.se – Hämtad 2011-12-08

¹⁵⁷ Goteborg.se – Hämtad 2011-12-08

¹⁵⁸ Goteborg.se – Hämtad 2011-12-08

¹⁵⁹ Goteborg.se – Hämtad 2011-12-08

¹⁶⁰ Goteborg.se – Hämtad 2011-12-08

¹⁶¹ Santa, Stig. Personlig kommunikation (2011-12-08)

¹⁶² Santa, Stig. Personlig kommunikation (2011-12-08)

Santa menade att de på stadsledningsstaben generellt följer upp strategiska inriktningar i ”uppföljningsarbetet”¹⁶³.

3. Hur anser ni att just denna strategiska inriktning (om genuspedagoger och jämställdhetsutbildad personal) har prioriterats i ert arbete? (Bilaga 4)

Det finns en mångfaldsgrupp inom stadsledningsgruppen som jobbar med denna inriktning, menade Santa. Jag preciserade min fråga och undrade hur han, i egenskap av chef för utbildningsområdet i stadsledningsstaben, hade prioriterat den strategiska inriktningen om genuspedagoger och jämställdhetsutbildad personal. Santa svarade på min fråga med orden: ”Jag har följt upp den i uppföljningsarbetet.”¹⁶⁴.

4. Vem beslutar om prioriteringen? (Bilaga 4)

Santa menade att prioriteringen görs utifrån vilka områden de på stadsledningsstaben ”mäktar med att jobba och prioritera.”¹⁶⁵.

6.3.2 Stöd, samordning och ledning av planeringsarbetet

5. Har ni på något sätt arbetat med att få ut denna strategiska inriktning till stadens skolor inför deras planeringsarbete? (Vilka insatser har ni gjort rent konkret för att få ut detta?) (Bilaga 4)

Santa svarade att ”Det är så att mitt uppdrag egentligen är att se hur de elva nämnderna jobbar med till exempel genusfrågan i uppföljningsarbetet.”¹⁶⁶. Vidare sa Santa även att ”Samordning ligger ju inte på den nivån. Det gör det inte. Är det någon som har ledning och samordning inom genusfrågor så är det mångfaldsgruppen.”¹⁶⁷. Jag visade Santa ett utklipp från Göteborgs stads hemsida där det står att stadsledningsstaben ansvarar över att ”leda och samordna staden med fokus på kärnverksamheten.”¹⁶⁸. Santa sa då: ”Ja, men rent formellt så träffar jag alla utbildningscheferna eller sektorscheferna för utbildning en gång i månaden och går igenom vilka strategiska inriktningar vi skall arbeta med.”¹⁶⁹.

6. Vilka initiativ har ni vidtagit för att stödja, samordna och/eller leda stadens skolor i deras planeringsarbete? (Bilaga)

Santa svarade att det finns en utbildningsorganisation vid namnet Center för skolutveckling, som jobbar med detta. Som en följdfråga undrade jag om de på stadsledningsstaben specifikt delegerat detta ansvar till centret för skolutveckling. Santa svarade:

Nej, vi säger specifikt... Jan, som är chef över centret för skolutveckling, han sitter ju med i samma grupp och vet vilka frågor som är prioriterade och dessa frågor tar han med sig till sitt utvecklingsarbete. Då blir det ett stöd och ett utvecklingsarbete som sker i staden tillsammans med sektorscheferna.¹⁷⁰

6.3.3 Stöd, samordning och ledning av realiseringsarbetet

¹⁶³ Santa, Stig. Personlig kommunikation (2011-12-08)

¹⁶⁴ Santa, Stig. Personlig kommunikation (2011-12-08)

¹⁶⁵ Santa, Stig. Personlig kommunikation (2011-12-08)

¹⁶⁶ Santa, Stig. Personlig kommunikation (2011-12-08)

¹⁶⁷ Santa, Stig. Personlig kommunikation (2011-12-08)

¹⁶⁸ Goteborg.se – Hämtad 2011-11-30

¹⁶⁹ Santa, Stig. Personlig kommunikation (2011-12-08)

¹⁷⁰ Santa, Stig. Personlig kommunikation (2011-12-08)

7. Vilka initiativ har ni vidtagit för att stödja, samordna och/eller leda stadens skolor i deras realiseringsarbete? (Inledningsvis? Kontinuerligt?) (Bilaga 4)

Santa menade att centret för skolutveckling även gör detta arbete.

6.3.4 Uppföljningsarbetet

8. Vilka initiativ har ni vidtagit för att följa upp stadens skolor i deras realiseringsarbete? (Kontinuerligt?) (Bilaga 4)

”Det gör man på nämndnivå.”¹⁷¹, svarade Santa. Jag frågade vidare om de i stadsledningsstaben inte gör någonting i uppföljningsarbetet och Santa uttryckte då att de genomför en sammanställning av det nämnderna presenterar. Han menade vidare att de i stadsledningsstaben gör en analys över om de behöver lyfta fram något beslutat för kommunstyrelsen. Uppföljningsarbetet görs två gånger per år, dels görs en sammanställning och dels görs en årsrapport, berättade Santa i intervjun. Stadsledningsstabens rapporter görs med cirka en månads mellanrum. Santa sa att dessa rapporter ”är ju väldigt lika egentligen.”¹⁷².

9. Har något uppföljningsresultat presenterats för stadens skolor? (Bilaga 4)

Santa svarade att inget uppföljningsresultat hade presenteras för skolorna utifrån stadsledningsstabens perspektiv. Han menade att det var upp till varje sektor att arbeta med uppföljningsresultatet i sina respektive organisationer.

10. Har något uppföljningsresultat presenterats för den politiska ledningen? (Bilaga 4)

”Nej, till KS. Sen så redovisar jag det för sektorscheferna också.”¹⁷³, svarade Santa.

När jag var tvungen att se efter i mina papper vad KS var förkortning för, försökte Santa förklara och förtydliga stadens organisation. Han uttryckte: ”Du får nästan se varje stadsdel som en egen stad, du tänker dig varje stadsdel som en egen stad med en egen nämnd. De är som enskilda städer med eget ansvar”¹⁷⁴. Jag förklarade att jag förstod att varje nämnd är ansvariga för sina egna mål, men hänvisade också till Göteborgs stads hemsida och budgeten 2011. Där det står att stadsledningsstaben ansvarar över ledning och samordning inom staden och att Santa är chef över utbildningsområdet. Jag frågade Santa om han inte, i och med dessa skrivningar har ett övergripande ansvar av just ledning och samordning av nämnderna? Dialogen i intervjun fortlöpte enligt nedan:

Santa – Nej.

Stockman – Ni har inget ansvar över hur nämnderna arbetar?

Santa – Jo, vi redovisar i uppföljningen.

Stockman – Men ledning och samordning då?

Santa – Okej, om vi vänder på frågan då. Kan du utbildningsområdet? Vem är skolstyrelsen?

Stockman – Nej... Alltså, jag har försökt sätta mig in så bra jag kan.

Santa - Nej, det är inte alls enkelt. Det är så att fullmäktige, kommunfullmäktige har gett delegation till stadsdelsnämnderna på skolstyrelsen så det vi gör på stadsledningskontoret är att vi sammanställer de rapporterna till vår kommunstyrelse så att de ser vad som händer i stadsdelarna.

Stockman – Ja, det förstår jag och det är ju uppföljning. Vad jag förstår är leda och samordna ett ganska nytt ansvarsområde för er?

¹⁷¹ Santa, Stig. Personlig kommunikation (2011-12-08)

¹⁷² Santa, Stig. Personlig kommunikation (2011-12-08)

¹⁷³ Santa, Stig. Personlig kommunikation (2011-12-08)

¹⁷⁴ Santa, Stig. Personlig kommunikation (2011-12-08)

Santa – Ja, det börjar egentligen nästa år.

Stockman – Men det står ju uttryckligen som ert ansvarsområde i år också?

Santa – Ja, men du har läst budgeten 2012 eller?

Stockman – Nej, 2011.

Santa – Jaha, okej.

Stockman – Ja, och när det står att ni på stadsledningsstaben ansvarar över ledning och samordning av verksamheterna, så kan det väl inte räcka med uppföljning?

Santa – Ja, det är helt rätt och då är vi tillbaka igen. När vi identifierat ett område som vi behöver jobba med då är det centret för skolutveckling som är utvecklingsarbetet, då sker det där.¹⁷⁵

11. Hur ser ni på det resultat som ni presenterar i er (Claes Strand) sammanfattning? (Bilaga 4)

Santa menade att det i sammanfattningen framgår att förskolor och gymnasieskolor i staden har kommit längre än grundskolor i sitt genusarbete. Han menade att denna fördelning ”Rent principiellt”¹⁷⁶ kunde bero på vilka frågor cheferna på respektive skola lyfte. ”Har man en rektor på en skola som lyfter dessa frågor så blir det ju verkstad.”¹⁷⁷. Vidare frågade jag Santa om en specifik del i stadsledningsstabens sammanfattning. Det står i sammanfattningen:

”Mot bakgrund av att flickors studieresultat i grundskolan konstant ligger på en högre nivå än pojkarnas, det vill säga könsskillnader spelar roll för studieresultaten, är det angeläget att genusaspekten får en hög prioritet inom skolan. En större hänsyn måste tas till elevernas olika lärtilar så att såväl undervisning som läromedel särskilt anpassas till pojkarnas behov.”¹⁷⁸

Jag förklarade för Santa att jag såg denna formulering som stadsledningsstabens förklaring till varför genuspedagoger bör finnas i skolan. Santa kommenterade:

Santa – Nja, det är kanske mer som en analys av resultatet, skolans betygsresultat.

Stockman – Är det skolorna som menar att undervisningen och läromedlen måste anpassas mer efter pojkars behov?

Santa – Ja, det är en bedömning vi gör när vi tittar på resultatet.

Stockman – Är det er bedömning alltså?

Santa – Ja, det är en bedömning som vi gör. Det är en diskussion som förs både på skolorna och här inne. Vad är det som händer i skolans värld? Varför har pojkar lägre resultat och varför kommer färre pojkar in på högskolan? Och då måste vi ju titta på det.

Stockman - Okej, men den genuspedagogikforskning som jag tagit del av visar att undervisning och läromedel idag utformas och länge har utformats och riktas mot pojkars behov. Därför ställer jag mig frågande till...

Santa - Ja, men det är ändå min uppfattning och det tror jag nog att jag står för, att skolans kod har pojkarna svårare att lösa än flickor rent generellt. Och hur jobbar man då i ett genusperspektiv för att få skolkoden att vara lika tillgänglig för pojkar som flickor?

Stockman - Och då menar ni att undervisning och läromedel måste riktas ännu mer mot pojkars behov?

Santa – Ja, fast det är nog mer kopplat till individen än till pojkar vill jag säga.

Stockman - Fast ni skriver ju till pojkars behov?

Santa - Ja, det kan man säkert ifrågasätta. Men det är ju också kopplat till att vi ser en negativ utveckling i pojkars betygsresultat i år och då är frågan vad vi måste göra då?

Stockman - Ja, det förstår jag. Men är det någon forskning bakom det ni skriver?

Santa - Nej, mer en resultatfråga.¹⁷⁹

12. Har du någon kommenterar till resultatet i min studie? (Bilaga 4)

Santa hade inte hunnit sätta sig in i resultatet av min studie och hade därav ingen kommentar till den.

¹⁷⁵ Santa, Stig. Personlig kommunikation (2011-12-08)

¹⁷⁶ Santa, Stig. Personlig kommunikation (2011-12-08)

¹⁷⁷ Santa, Stig. Personlig kommunikation (2011-12-08)

¹⁷⁸ Goteborg.se – Hämtad 2011-12-08

¹⁷⁹ Santa, Stig. Personlig kommunikation (2011-12-08)

6.3.5 Kommande arbete

13. Vilka initiativ kommer ni fortsatt att vidta för att stödja, samordna och/eller leda stadens skolor i deras realiseringsarbete? (Bilaga 4)

Santa svarade att det fortsatta arbetet skulle ske genom en diskussion med sektorscheferna. Han menade även att det kommande arbetet är beroende av kommunfullmäktiges beslutande budget för 2012.

14. När kommer ni att följa upp detta nästa gång? (Bilaga4)

Santa uttryckte att nästa uppföljning av den strategiska inriktningen gällande genuspedagoger och jämställdhetsutbildad personal skulle ske i årsrapporten. Efter årsrapporten beror uppföljningen, likt föregående fråga, på kommunfullmäktiges beslutande budget 2012, enligt Santa .

15. När tror ni att den strategiska inriktningen är förverkligad? (Bilaga 4)

”Det kan jag inte vara på. Politiken har ju också sina prioriteringar de gör och om de förstärker besluten om jämställdheten så blir ju de större också.”¹⁸⁰, svarade Santa.

6.3.6 Övrigt

16. Har ni definierat eller har ni fått definierat för er vad en genuspedagog är? (Bilaga 4)

På stadsledningsstaben hade de inte definierat vad en genuspedagog är och Santa sa även att de inte hade fått befattningen definierad för sig.

17. På fråga 3b (Arbetar ni just nu med detta beslut på er skola?) i min studie svarade två rektorer att de haft pedagoger som gått på ”utbildning i förvaltningen”¹⁸¹. En rektor svarade: ”Vi har häftet framme i personalrummet som vi fått ut”¹⁸². Vet du vad det är för utbildning och häften rektorerna hänvisar till?

”Nej, det vet jag inte. Det får du fråga förvaltningen då.”¹⁸³, svarade Santa på denna fråga.

7. Diskussion

7.1 Metoddiskussion

I studien har jag använt mig av litteraturstudier och egna empiriska undersökningar. Jag har genomfört respondentundersökningar i form av frågeundersökningar, både genom en enkät och en samtalsintervju.

Inom Göteborgs kommun finns 142 kommunala grundskolor, jag mailade enkätundersökningen till 30 av dessa skolor. Totalt besvarade 22 av 30 skolor enkäten, det vill säga att ca 15,5 procent av alla 142 skolor. För att bättre kunna generalisera enkätundersökningen kan man önska att fler skolor fått möjlighet att delta i studien. Enkäten består av totalt sju frågor, varav tre öppna frågor. Esaiasson m.fl. skriver i Metodpraktikan att det är tidskrävande att bearbeta öppna frågor i enkäter¹⁸⁴. Jan Trost skriver i Enkätboken att man som forskare alltid bör prioritera kvaliteten i undersökningar. Man skall inte göra större

¹⁸⁰ Santa, Stig. Personlig kommunikation (2011-12-08)

¹⁸¹ Enkät svar, Enkät 2011-11-04

¹⁸² Enkät svar, Enkät 2011-11-04

¹⁸³ Santa, Stig. Personlig kommunikation (2011-12-08)

¹⁸⁴ Esaiasson m.fl. 2010

studier än vad man kan garantera kvaliteten av.¹⁸⁵ Med stöd från både Esaiasson m.fl. och Trost valde jag att begränsa mitt utskick av enkäterna och prioritera kvaliteten över kvantiteten.

I denna studie hade jag förhoppningen att intervjua både en politiker och en tjänsteman, med ansvar över den femte punkten i de strategiska inriktningarna för budgeten 2011 (se bilaga 1). På grund av dåligt gensvar och tidsbegränsning har jag dock inte haft möjlighet att samtala med någon politiker kring ämnet. I inledningen av detta arbete nämner jag Hulténs uttalande i Nyheter P4 Göteborg. Hultén lovar i denna artikel att det "[...] i skolor och förskolor skall finnas tillgång till så kallade genuspedagoger"¹⁸⁶. Jag sökte Hultén för en intervju, men fick svaret att hon inte hade tid för detta. Jag menar att min studie hade kunnat få en större beredd om jag haft möjlighet till ett möte med Hultén. Min studie visar att det är flera rektorer som inte arbetar med den strategiska inriktningen gällande genuspedagoger och jämställdhetsutbildad personal (se bilaga 1). Hulténs löfte är med andra ord brutet, vilket jag hade önskat kunna ställa henne till svars för i en intervju.

7.2 Resultatdiskussion

7.2.1 Analys av enkät

Av de 22 rektorer som besvarade enkätundersökningen, kände 18 till det strategiska beslutet gällande genuspedagoger och jämställdhetsutbildad personal i budgeten 2011 (se bilaga 1). Fyra rektorer angav att de inte var medvetna om detta beslut. I Lgr 11 står det att varje rektor har "det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen."¹⁸⁷ Skolorna i denna studie är kommunalt styrda och rektorerna på samtliga kommunala skolor i Göteborg har övergripande ansvar för att verksamheterna som helhet inriktas mot de kommunala målen, lika väl som de nationella¹⁸⁸. Jag menar att det kan vara svårt för de fyra rektorer som uppgav att de inte känner till den strategiska inriktningen om genuspedagoger och jämställdhetsutbildad personal att uppfylla detta beslut.

Mer än hälften av de svarande rektorerna har hittills inte arbetat eller arbetar inte just nu med den femte punkten i de strategiska inriktningarna för budgeten 2011. Endast 55% av rektorerna har planerat att arbeta med detta budgetbeslut. I Lgr 11 står det att skolan har ett tydligt uppdrag att "[...] aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter."¹⁸⁹ samt att skolan ansvarar för att "[...] motverka traditionella könsmönster."¹⁹⁰ Wernersson, Ambjörnsson, Berge och Hedlin skriver i sina texter om hur viktigt det är att ha medvetna, engagerade pedagoger som aktivt arbetar med genus i skolan för att skapa en jämställd skola och för att på lång sikt kunna bidra till skapandet av ett jämställt samhälle. Wernersson, Ambjörnsson, Berge och Hedlin menar att man inte kan främja kvinnor och mäns lika rättigheter och möjligheter eller motverka traditionella könsmönster i skolan utan att ha medveten personal som aktivt arbetar med dessa frågor.^{191, 192, 193, 194} Hedlin skriver till exempel att "Lärare behöver både djupa och breda könsteoretiska kunskaper för att kunna bidra till elevernas optimala utveckling."¹⁹⁵ Jag menar att de rektorer som inte har arbetat, arbetar eller planerar att arbeta med budgetbeslutet om genuspedagoger och

¹⁸⁵ Trost, Jan (2007) *Enkätboken*. Polen: Studentlitteratur

¹⁸⁶ Nyheter, P4 Göteborg (2010-12-04)

¹⁸⁷ Lgr 11. Sida 18

¹⁸⁸ Goteborg.se - <http://www4.goteborg.se/prod/g-info/ffs.nsf/FrameSet?OpenPage> - Hämtad 2011-12-06

¹⁸⁹ Lgr 11. Sida 8

¹⁹⁰ Lgr 11. Sida 8

¹⁹¹ Wernersson 2006

¹⁹² Ambjörnsson 2004

¹⁹³ Berge 1997

¹⁹⁴ Hedlin 2006

¹⁹⁵ Hedlin 2006. Sida 7

jämställdhetsutbildad personal inte endast går emot de kommunala bestämmelserna, utan även kan få svårt att uppfylla de nationella uppfyllelserna gällande jämställdhet i skolan.

De rektorer som svarat att de har arbetat, arbetar eller skall arbeta med den femte punkten i strategiska inriktningar i budgeten 2011 för Göteborgs stad, beskriver detta arbete relativt likartat. Flera rektorer angav i enkäten att de låtit/skall utbilda pedagoger i genuspedagogik och/ eller jämställdhet, vilket jag menar går i linje med budgetbeslutet. Två rektorer svarade att de arbetat eller planerar att arbeta med genus som ett tema på deras respektive skolor under en enstaka termin. Hedlin skriver i sin bok *Jämställdhet – En del av skolans värdegrund*, att det inte räcker med att jobba med jämställdhet under någon termin. Hedlin menar att jämställdhetsarbete i skolan måste ske konstant och både förmedlas genom lektioner och förhållningssätt¹⁹⁶. Jag ställer mig därför frågande till om de två rektorerna ovan, kan säga sig ha arbetat med budgetbeslutet ”Det ska finnas jämställdhetsutbildad personal i alla förskolor och skolor samt tillgång till genuspedagoger i verksamheterna.”¹⁹⁷ En rektor i enkäten menade att de på dennes skola arbetade med budgetbeslutet genom att ha ett häfte framme i personalrummet. Jag ställer mig dock frågande till om ett häfte i ett personalrum är tillräckligt arbete för att uppfylla beslutet om jämställdhetsutbildad personal och genuspedagoger.

Hultén uttalade sig i *Nyheter P4 Göteborg* den fjärde december och lovade att det skulle finnas jämställdhetsutbildad personal och tillgång till genuspedagoger i alla skolor inom Göteborgs kommun¹⁹⁸. Den femte punkten i strategiska inriktningar för budgeten 2011 i Göteborgs kommun lyder: ”Det ska finnas jämställdhetsutbildad personal i alla förskolor och skolor samt tillgång till genuspedagoger i verksamheterna.”¹⁹⁹. Enkätundersökningen i min studie visar dock att detta löfte och budgetbeslut inte uppfylls. Endast ett fåtal rektorer i Göteborgs kommun säger sig arbeta med beslutet och endast en av de svarande rektorerna uppgav att de har tillgång till en genuspedagog.

7.2.2 Analys av stadsledningsstabens sammanställning

Stadsledningsstaben skriver att flertalet stadsdelar i kommunen arbetar med att jämställdhetsarbetet i skolan skall integreras i den dagliga verksamheten. Stadsledningsstaben menar vidare att det är svårt att beräkna hur många genuspedagoger som finns i verksamheterna eftersom ”uppdraget”²⁰⁰ ofta görs av ordinarie pedagoger inom ramen för deras ordinarie uppdrag. Stadsledningsstaben ger ingen förklaring till vad ”uppdraget”²⁰¹ innebär och förklarar inte hur ordinarie pedagoger utför detta uppdrag. Högskoleverket menar att en genuspedagog är en pedagog som inriktat sin utbildning mot genus och som är anställd för att planerat och strukturerat arbeta med jämställdhetsfrågor inom skolan. Det är varje arbetsgivare som avgör vilken utbildning som krävs för arbetet, men man kan inte arbeta inom skolan med ett ordinarie pedagogiskt uppdrag och samtidigt kallas genuspedagog.²⁰²

Stadsledningsstaben skriver vidare i sin sammanfattning att det totalt finns en anställd genuspedagog inom kommunen, vilket även min enkätundersökning visar.

Stadsledningsstabens förklaring till varför genuspedagoger bör finnas i skolverksamheterna är enligt mig mycket intressant. Stadsledningsstaben skriver: ”Mot bakgrund av att flickors studieresultat i grundskolan konstant ligger på en högre nivå än pojkarnas, det vill säga könsskillnader spelar roll för studieresultaten, är det angeläget att genusaspekten får en hög prioritet inom skolan.”²⁰³. Epstein skriver i sin text *Real boys don't work: 'underachievement'*,

¹⁹⁶ Hedlin 2006

¹⁹⁷ Goteborg.se - Hämtad 2011-11-01

¹⁹⁸ Nyheter, P4 Göteborg (2010-12-04)

¹⁹⁹ Goteborg.se - Hämtad 2011-11-01

²⁰⁰ Goteborg.se – Hämtad 2011-12-08

²⁰¹ Goteborg.se – Hämtad 2011-12-08

²⁰² Högskoleverket. Heisler, Jana. Personlig kommunikation (2011-11-30)

²⁰³ Goteborg.se – Hämtad 2011-12-08

masculinity and the harassment of 'sissies, precis som stadsledningsstaben, att pojkars resultat i genomsnitt ligger på en lägre nivå än flickors²⁰⁴. Dock använder stadsledningsstaben ett annat ordval än Epstein. Connell och Paechter anser att vi normaliserar mannen och osynliggör kvinnan genom språket^{205, 206}. Hedlin skriver i sin bok Jämställdhet – En del av skolans värdegrund, att vi ofta talar om män i förhållande till samhället och kvinnor i förhållande till män. Hedlin menar att mannen utgör normen för vårt språk och kvinnan det avvikande.²⁰⁷ När Stadsledningsstaben skriver att flickors resultat ligger på en högre nivå än pojkars och inte att pojkars resultat ligger på en lägre nivå än flickors, får pojkar utgöra normen i skolan och flickor utgöra det avvikande. Stadsledningsstaben försöker förklara varför man behöver arbeta med jämställdhet i skolan och varför man skall anställa genuspedagoger, vilket de också gör, men samtidigt gör de också ett ojämnställt uttalande. Jag tror att stadsledningsstaben har goda avsikter med denna formulering och att de inte är medvetna om att de samtidigt, genom språket, stärker vårt ojämnställda samhälle. Dock menar jag att denna formulering, gjord av stadsledningsstabens ansvariga över ledning och samordning av den strategiska inriktningen gällande genuspedagoger och jämställdhetspersonal, visar hur starka och djupa genusstrukturerna i vårt samhälle är samt visar vikten av att den strategiska inriktningen genomförs.

I sammanfattningen skriver stadsledningsstaben vidare att: ”En större hänsyn måste tas till elevernas olika lärostilar så att såväl undervisning som läromedel särskilt anpassas till pojkarnas behov.”²⁰⁸. Wernersson skriver i sin studie att genusforskning inom pedagogiken, sedan 1970-talet, har visat att skolundervisningen är ojämnställd. Till skillnad från stadsledningsstaben skriver Wernersson att genusforskningen visat och visar att undervisningen anpassas och utformas efter pojkars behov, inte flickors. Pojkar får större uppmärksamhet, större plats i det fysiska rummet och mer hjälp av pedagoger än flickor.²⁰⁹ Ambjörnsson åskådliggör, likt Wernersson, i sin studie att skollektioner ofta utformas till pojkars fördel och att flickor missgynnas²¹⁰. Berge skriver i sin text Styra eller styras – Att skapa kön i klassrummet, att pedagoger aktivt måste arbeta med jämställdhet för att undervisningen i skolan skall kunna bli genusneutral och för att flickor skall tillåtas samma utrymme som pojkar²¹¹. Jag ställer mig frågande till stadsledningsstabens skrivelse om att undervisning och läromedel i skolan bör riktas mer till pojkars behov. Jag önskar att undervisningen i skolan utformas till både flickor och pojkars behov. På längre sikt strävar jag, som genuspedagog, mot ett genus neutralt samhälle, utan de sociala könen. I ett genus neutralt samhälle kan man anpassa undervisningen efter individer, inte könstillhörighet. Tills vi uppnår det målet tror jag, i motsats till stadsledningsstaben, att undervisningen bör anpassas mer till flickors behov. Gör vi denna anpassning, kan vi på lång sikt skapa en jämställd skola och det är det genuspedagoger och jämställdhetsutbildad personal skall arbeta med, anser jag.

Stadsledningsstaben skriver avslutande: ”Frågan om skolans jämställdhetsarbete behöver utvärderas på ett mera systematiskt sätt eftersom dessa frågor inte alltid granskas och värderas dvs. resultaten av arbetet är ofta osynligt.”²¹². Wernersson, Ambjörnsson och Berge menar att det krävs medvetenhet och vilja för att skapa jämställdhet i skolan^{213, 214, 215}. Jag tror att

²⁰⁴ Epstein 1998

²⁰⁵ Connell 2003

²⁰⁶ Paechter 1998

²⁰⁷ Hedlin 2006

²⁰⁸ Goteborg.se – Hämtad 2011-12-08

²⁰⁹ Wernersson 2006

²¹⁰ Ambjörnsson 2004

²¹¹ Berge 1997

²¹² Goteborg.se – Hämtad 2011-12-08

²¹³ Wernersson 2006

²¹⁴ Ambjörnsson 2004

²¹⁵ Hedlin 2006

stadsledningsstaben förslag om fler utvärderingar och synliggörande kan öka medvetenheten och viljan att skapa en jämställd skola, vilket i sin tur kan leda till ökad anställning av genuspedagoger och jämställdhetsutbildad personal.

7.2.3 Analys av samtalsintervju

När jag pratade med Strand, den 22 november 2011, berättade han att en strategisk inriktning inte är ett mål och att de på stadsledningsstaben därför inte prioriterar arbetet med detta beslut. Strand uttalade att ”Det finns annat som är mål och därför viktigare”²¹⁶. Hultén uttalade sig till Nyheter P4 Göteborg, den 4 december 2010 och lovade att det ”[...] i skolor och förskolor skall finnas tillgång till så kallade genuspedagoger”²¹⁷. Vidare stod det i artikeln att ”Göteborgs kommunledning hoppas med nya målformuleringen i nästa års budget kunna bli av med seglivade könsstereotyper i förskolan och skolan.”. Strands och Hulténs syn på strategiska inriktningar skiljer sig med andra ord åt. Därav önskade jag att, med min första fråga till Santa, utreda hur stadsledningsstaben ser på strategiska inriktningar.

Santa började tala om den strategiska inriktningen gällande genuspedagoger och jämställdhetsutbildad personal (se bilaga 1). Han sa bland annat ”Att vi har en budget som bygger på en jämtegreringstanke, att vi har ett arbete i våra verksamheter där jämställdhet och mångfald är uppmärksammat, att man beaktar det i alla beslut, det är det som är själva politiska intentionen, som jag tolkar det.”²¹⁸. Santa svarar på hur han tolkar en strategisk inriktning, inte på hur stadsledningsstaben generellt ser på strategiska inriktningar. Vidare uttryckte Santa i intervjun att ”Det betyder egentligen att vi inte har något mål att 2015 skall vi ha nått så eller så.”²¹⁹. Att en strategisk inriktning egentligen inte är ett mål menar jag är ett flertydigt, svårtolkat svar.

Även om jag har svårt att förstå hur stadsledningsstaben ser på strategiska inriktningar, utifrån intervjun, framgår det av Santas svar att de skrivs av kommunfullmäktige för att påvisa vilka områden Göteborgs stads verksamheter skall arbeta med.

Stadsledningsstabens ansvar inom Göteborgs kommun är att ”[...] leda och samordna staden med fokus på kärnverksamheten”²²⁰. Inom leda och samordna ingår bland annat uppföljning av verksamheterna, som ett arbetsområde. Genom hela samtalsintervjun visade dock Santa att de på stadsledningsstaben i princip enbart lägger fokus på uppföljningen av verksamheterna och försummar lednings- och samordningsarbetet. När jag frågade Santa hur de verkar för just ledning och samordning av organisationerna i staden, såg dialogen ut på följande sätt:

Stockman – Ja, det förstår jag och det är ju uppföljning. Vad jag förstår är leda och samordna ett ganska nytt ansvarsområde för er?

Santa – Ja, det börjar egentligen nästa år.

Stockman – Men det sår ju uttryckligen som ert ansvarsområde i år också?

Santa – Ja, men du har läst budgeten 2012 eller?

Stockman – Nej, 2011.

Santa – Jaha, okej.

Stockman – Ja, och när det står att ni på stadsledningsstaben ansvarar över ledning och samordning av verksamheterna, så kan det väl inte räcka med uppföljning?

Santa – Ja, det är helt rätt och då är vi tillbaka igen. När vi identifierat ett område som vi behöver jobba med då är det centret för skolutveckling som är utvecklingsarbetet, då sker det där.²²¹

²¹⁶ Strand, Claes. Personlig kommunikation (2011-11-22)

²¹⁷ Nyheter, P4 Göteborg (2010-12-04)

²¹⁸ Santa, Stig. Personlig kommunikation (2011-12-08)

²¹⁹ Santa, Stig. Personlig kommunikation (2011-12-08)

²²⁰ Goteborg.se – Hämtad 2011-11-30

²²¹ Santa, Stig. Personlig kommunikation (2011-12-08)

Santa hävdar till en början att samordning och ledning inte ingår i hans arbetsuppgifter, att de tillkommer först nästa år. I och med detta uttalande ställer jag mig frågande till hur stadsledningsstaben har ledsagat Göteborgs grundskolor i riktning att uppnå den strategiska inriktningen gällande genuspedagoger och jämställdhetsutbildad personal (se bilaga 1). Ett av stadsledningsstabens ansvarsområden är ledning av verksamheter. Inom skolans verksamhet ansvarar Santa för denna ledning. Jag har svårt att förstå hur budgetskrivningar skall genomföras när de ansvariga inte själva är medvetna om sina ansvarsområden. Även om Santa i sista meningen av dialogen ovan, säger att centret för skolutveckling är ansvariga över utvecklingsarbetet, så gör det honom själv inte fri från något ansvar. Jag påstår inte att han måste genomföra lednings- och samordningsarbetet själv, det kan delegeras. Dock menar jag, likt budgeten 2011 och Göteborgs stads hemsida,^{222, 223} att Santa bär huvudansvaret över ledningen och samordnandet av skolverksamheterna. Santa skall inte endast följa upp om skolorna når budgetmålen, han skall även leda dem i riktning mot målen under hela budgetåret.

Vidare i intervjun frågade jag Santa vad han hade för kommentarer till den sammanfattning Strand har skrivit om den strategiska inriktningen gällande genuspedagoger och jämställdhetsutbildad personal. Jag frågade Santa specifikt om delen i sammanfattningen som handlar om att undervisning och läromedel bör anpassas mer till pojkars behov. Som jag skrivit tidigare i diskussionen, så har den pedagogiska genusforskningen som jag tagit del av visat att läromedel och undervisning i skolan redan är och länge har varit anpassade efter pojkar. Till exempel skriver Wernersson, Ambjörnsson och Berge, tvärt emot stadsledningsstaben, att skolundervisningen är lämpad efter det manliga genuset^{224, 225, 226}. Jag påpekar detta i intervjun för Santa och han svarade:

Santa - Ja, men det är ändå min uppfattning och det tror jag nog att jag står för, att skolans kod har pojkarna svårare att lösa än flickor rent generellt. Och hur jobbar man då i ett genusperspektiv för att få skolkoden att vara lika tillgänglig för pojkar som flickor?

Stockman - Och då menar ni att undervisning och läromedel måste riktas ännu mer mot pojkars behov?

Santa - Ja, fast det är nog mer kopplat till individen än till pojkar vill jag säga.

Stockman - Fast ni skriver ju till pojkars behov?

Santa - Ja, det kan man säkert ifrågasätta. Men det är ju också kopplat till att vi ser en negativ utveckling i pojkars betygsresultat i år och då är frågan vad vi måste göra då?

Stockman - Ja, det förstår jag. Men är det någon forskning bakom det ni skriver?

Santa - Nej, mer en resultatfråga.²²⁷

Jag anser att man i Santas svar kan urskilja att stadsledningsstabens mål med sammanfattningen av den strategiska inriktningen gällande genuspedagoger och jämställdhetsutbildad personal, är att uppmärksamma ojämställda förhållanden i skolan och påvisa att det krävs mycket arbete för att uppnå en genusneutral skola. Dock ifrågasätter jag stadsledningsstabens och Santas förslag till genomförandets utformning. Som jag skrivit tidigare, tror jag inte att skolundervisningen blir mer jämställd genom att den riktas ännu mer till pojkars behov. För att skolan skall bli jämställd menar jag, i motsats till stadsledningsstaben, att undervisningen bör riktas mer till flickors behov.

Santa uttrycker i slutet av dialogen, som presenteras ovan, att stadsledningsstabens skrivelse kan ifrågasättas. Han uttrycker även att det inte ligger någon forskning bakom deras skrivelse. Jag vet inte hur stadsledningskontoret generellt arbetar med skrivelser, de kanske inte har rutinen att stödja dem i forskningsresultat. Jag ifrågasätter inte Stadsledningskontorets rutiner,

²²² Goteborg.se – Hämtad 2011-11-30

²²³ Goteborg.se - Hämtad 2011-11-01

²²⁴ Wernersson 2006

²²⁵ Ambjörnsson 2004

²²⁶ Berge 1997

²²⁷ Santa, Stig. Personlig kommunikation (2011-12-08)

dock ställer jag mig frågande till hur Santa, huvudansvarig för ledning och samordning av den strategiska inriktningen gällande genuspedagoger och jämställdhetspersonal, kan släppa igenom en skrivelse som tydligt motstrider all aktuell forskning kring genuspedagogik.

I och med att det inte finns någon genuspedagogexamen och att högskoleverket inte kan svara på vad en genuspedagogbefattning innebär,²²⁸ undrade jag i intervjun om stadsledningsstaben hade definierat eller fått definierat för sig vad en genuspedagog är. Det visade sig att detta inte hade gjorts. Att stadsledningsstaben saknar en definition av befattningen menar jag kan ha inneburit stora problem för arbetet med den femte punkten i de strategiska inriktningarna för budgeten 2011. Santa är ansvarig över stadsledningsstabens arbete med ledningen och samordnandet av genomförandet av budgetskrivningen: "Det ska finnas jämställdhetsutbildad personal i alla förskolor och skolor samt tillgång till genuspedagoger i verksamheterna."²²⁹ Santa uppgift i stadsledningsstaben är bland annat att leda skolorna i Göteborgs kommun till att anställa genuspedagoger och då menar jag att han bör veta vad befattningen innefattar för att kunna arbeta med och uppfylla detta budgetmål. Hur skall man arbeta med ett mål som man inte vet vad det är?

8. Slutsats

I denna studie har jag utgått ifrån två frågeställningar, det första jag önskade klargöra var vilka konsekvenser den femte punkten i tillförda strategiska inriktningar för budgeten 2011 (se bilaga 1) har fått i Göteborgs kommuns grundskolor. Genom de litteraturstudier jag genomfört har jag tydligt sett att det finns ett behov av att jämställdhetsutbildad personal och genuspedagoger anställs i skolverksamheten. Skolans styrdokument har sedan årtionden tillbaka haft tydliga jämställdhetsmål för verksamheterna^{230, 231, 232}. I den nu gällande läroplanen, Lgr 11, står det att skolan skall "[...] motverka traditionella könsmonster."²³³, vidare står det även att skolan har i uppdrag att arbeta för en jämställd skola och mot könsdiskriminering.²³⁴ Wernersson, Ambjörnsson, Berge och Hedlin skriver i sina texter att det krävs medvetna pedagoger som aktivt arbetar med jämställdhet för att skolan skall bli genusneutral.^{235, 236, 237, 238} Trots alla belägg i styrdokument och forskningsresultat, har jag i min studie kunnat urskönja att den femte punkten i de strategiska inriktningarna för budgeten 2011 inte har fått några större konsekvenser i Göteborgs stads grundskolor. Totalt är en genuspedagog anställd i kommunen och endast ett fåtal rektorer säger sig arbeta med den strategiska inriktningen gällande genuspedagoger och jämställdhetsutbildad personal²³⁹.

Den andra frågeställningen som jag ville besvara i min studie var hur man har arbetat med att realisera budgetbeslutet gällande genuspedagoger och jämställdhetsutbildad personal inom Göteborgs kommun. Genom den samtalsintervju jag genomfört i min studie har jag kunnat urskönja att de tjänstemän som ansvarar för ledning och samordning av skolverksamheternas arbete mot budgetskrivningarna, inte själva varit medvetna om sina ansvarsområden. Jag har tolkat resultaten i studien som att ingen ledning från stadsledningsstaben har blivit genomförd kring budgetskrivning gällande genuspedagoger och jämställdhetsutbildad personal. Jag vet inte om detta beror på okunskap, ovilja eller på andra orsaker. Dock menar jag att det, oavsett

²²⁸ Högskoleverket. Heisler, Jana. Personlig kommunikation (2011-11-30)

²²⁹ Goteborg.se - Hämtad 2011-11-01

²³⁰ Lgr 69

²³¹ Lgr 80

²³² Lpo 94

²³³ Lgr 11. Sida 8

²³⁴ Lgr 11

²³⁵ Wernersson 2006

²³⁶ Ambjörnsson 2004

²³⁷ Berge 1997

²³⁸ Hedlin 2006

²³⁹ Goteborg.se – Hämtad 2011-12-08

vad avsaknaden av ledningsarbetet beror på, är förödande för jämställdheten i Göteborgs kommuns grundskolor. Budgetskrivningar är inte frivilligt för stadsledningsstaben att arbeta med, det är deras arbetsuppdrag och skyldighet. Jag menar att eleverna är de som i slutändan blir lidande av stadsledningsstabens brister, konsekvensen blir att de inte får en jämställd utbildning, något som Wernersson menar är nödvändigt för en trygg och givande skolgång.²⁴⁰ Dessutom skriver Berge i sin text att samhället aldrig kan bli jämställt om skolan inte är genusneutral²⁴¹. Jag menar att denna studie är relevant för stadsledningsstaben, rektorer, pedagoger och elever inom Göteborgs kommun eftersom den uppmärksammar bristerna i kommunens jämställdhetsarbete. Jag anser att det är först när man ser problem som man kan motverka dem. Vi måste uppmärksamma jämställdhetsfrågor för att vi i framtiden skall kunna uppnå en jämställd skola och ett jämställt samhälle.

9. Förslag för vidare forskning

I denna studie ämnade jag intervjua både en ansvarig tjänsteman och en ansvarig politiker kring den strategiska inriktningen gällande genuspedagoger och jämställdhetsutbildad personal. Dock fick jag begränsa mina intervjuer på grund av tidsbrist. I vidare studier anser jag därför att det kan vara intressant att intervjua en ansvarig politiker för att få ett bredare perspektiv på frågeställningarna.

Jag menar också att det skulle vara intressant att följa upp det nya prioriterade målet gällande genuspedagoger i budgeten 2012. Att studera konsekvenserna och realiseringen av budgetbeslutet: ”Antalet förskolor och skolor som har tillgång till genuspedagoger och hbtq-kompetent personal ska öka”²⁴², kan vara ett framtida forskningsområde.

²⁴⁰ Wernersson 2006

²⁴¹ Berge 1997

²⁴² Goteborg.se -

[http://www4.goteborg.se/prod/Gemensamt/Dalis/dalis.nsf/vyFilArkiv/Budget2012_S_MP_V.pdf/\\$file/Budget2012_S_MP_V.pdf](http://www4.goteborg.se/prod/Gemensamt/Dalis/dalis.nsf/vyFilArkiv/Budget2012_S_MP_V.pdf/$file/Budget2012_S_MP_V.pdf) - Hämtad 2011-12-07

10. Källförteckning

10.1 Böcker och artiklar

Ambjörnsson, Fanny (2004) *I en klass för sig. Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Stockholm: Ordfront.

Berge, Britt-Marie (1997). *Styra eller styras: Att skapa kön i klassrummet*. I: Nordborg, Gudrun. (red.). *Makt och kön: tretton bidrag till feministisk kunskap*. Stockholm: Symposion.

Bergenheim, Åsa (1995) *Förnuft, fruktbarhet, förälskelse : idéer om kvinnor och kvinnors idéer*. Stockholm: Carlssons bokförlag.

Bibeln, första mosebok 2:15. 1917 års översättning

Butler, Judith (2007) *genustrubbel* Göteborg: Daidalos AB

Connell, Raewyn (2003) *Om genus*. Göteborg: Daidalos AB

Dymling, Carl (1923) *Kvinnors själsliv*. Uppsala: Lindblads

Epstein, Debbie. (1998) *Real boys don't work: 'underachievement', masculinity and the harassment of 'sissies' I: Failing boys: issues in gender and achievement*. Buckingham: Open University Press

Esaiasson, Peter; Gilljam, Mikael; Oscarsson, Henrik. & Wägnerud, Lena. (2010). *Metodpraktikan*. Stockholm: Norstedts Juridik AB.

Foucault, Michel (1987) *Sexualitetens historia, Del 3, Omsorg om sig*. Stockholm: Gidlunds förlag.

Hamberg, Katarina (2001) "Visst är det väl ändå en skillnad?" – *Jakten på biologin i manligt ock kvinnligt I: Föreningen lärare i religionskunskap Kvinnligt Manligt Barnsligt – Kön, kärlek och föräldraskap i tjugohundratalets Sverige* Malmö: Team Offset & Media.

Hedlin, Maria (2006) *Jämställdhet, en del av skolans värdegrund*. Stockholm: Liber

Hirdman, Yvonne (2003) *Genus - om det stabila föränderliga former* Malmö: Liber.

Lgr 11 (2011) *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*. Stockholm: Skolverket.

Lpo 94 (1994) *Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet*. Stockholm: Skolverket

Lgr 80 (1980) *läroplan för grundskolan 1980*. Stockholm: Skolverket

Lgr 69 (1969) *Läroplan för grundskolan 1969*. Stockholm: Skolverket

Lloyd, Genevieve (1993) *The Man of Reason. "Male" and "Female" in western philosophy*. London: Routledge

Paechter, Carrie (1998). *Educating the other. Gender, Power and schooling* London: Falmer Press.

Stukát, Staffan (2007) Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap. Polen: Studentlitteratur

Svenska ordbok (2003) *Nordstedts Ordbok* Göteborgs universitet: Nordstedts Akademiska Förlag.

Trost, Jan (2007) *Enkätboken*. Polen: Studentlitteratur

Wenersson, Inga. (2006). *Genusperspektiv på pedagogik*. Stockholm: Högskoleverket

10.2 Internetlänkar

Goteborg.se -

http://www.goteborg.se/wps/wcm/connect/8b6a0680425879eb93c4df3e444ef44c/Budget_2011.pdf?MOD=AJPERES&convert_to=URL&CACHEID=8b6a0680425879eb93c4df3e444ef44c - Hämtad 2011-11-01

Goteborg.se - <http://www.goteborg.se/wps/portal> - Hämtad 2011-11-09

Goteborg.se -

http://www.goteborg.se/wps/portal/!ut/p/c5/jctBDoIwEEDRs3CCDjO17Za2hFYJ0FQTZEO6MIZEwIXR69sbaP7y5bOJ5bb0Xu7ptexberCRTWLGwyloPBKo-qwBSZI1YkDXYvZrdoq8jpagF9yCD2ogFUuMJP-5TVM5LlsAxRsAz3XfORNK8PTj7ty-3thzvYyfqi-W1T1gw!!/dl3/d3/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/wps/wcm/connect/goteborg.se/goteborg_se/politikoorganisation/organisation/fackforvaltningar/stadskansliet/art_n010_slk_stadsledningsstab?contentIDR=58dde000476100538b529b0ca93dfc19&useDefaultText=0&useDefaultDesc=0 - Hämtad 2011-11-30

Goteborg.se - <http://www4.goteborg.se/prod/g-info/ffs.nsf/FrameSet?OpenPage> - Hämtad 2011-12-06

Goteborg.se -

[http://www4.goteborg.se/prod/Gemensamt/Dalis/dalis.nsf/vyFilArkiv/Budget2012_S_MP_V.pdf/\\$file/Budget2012_S_MP_V.pdf](http://www4.goteborg.se/prod/Gemensamt/Dalis/dalis.nsf/vyFilArkiv/Budget2012_S_MP_V.pdf/$file/Budget2012_S_MP_V.pdf) - Hämtad 2011-12-07

Goteborg.se -

[http://www5.goteborg.se/prod/Intraservice/Namndhandlingar/SamrumPortal.nsf/43A9103FB37C01BFC125795900537C0D/\\$File/4.1_20111207.pdf?OpenElement](http://www5.goteborg.se/prod/Intraservice/Namndhandlingar/SamrumPortal.nsf/43A9103FB37C01BFC125795900537C0D/$File/4.1_20111207.pdf?OpenElement) - Hämtad 2011-12-08

Vr.se -

http://www.vr.se/download/18.7f7bb63a11eb5b697f3800012802/forskningsetiska_principer_tf_2002.pdf - Hämtad 2011-11-09

Surveymesh.se - <http://www.surveymesh.se/> - Hämtad 2011-11-09

10.3 Övriga källor

Enkät svar, Enkät 2011-11-04

Nyheter, P4 Göteborg (2010-12-04)

10.4 Personlig kommunikation

Brandin, Eva. Personlig kommunikation (2011-11-10)

Högskoleverket. Heisler, Jana. Personlig kommunikation (2011-11-30)

Santa, Stig. Personlig kommunikation (2011-12-08)

Strand, Claes. Personlig kommunikation (2011-11-22)

Åhman, Anette. Personlig kommunikation (2011-11-09)

Bilaga 1

Tillförda strategiska inriktningar till budget 2011.

Vi föreslår att tillföra följande 7 strategiska inriktningar:

- Vi ska säkerställa kompetens bland stadens kökspersonal och bevara de mindre tillagningsköken där det är möjligt.
- Allt kött som upphandlas och serveras av kommunen ska vara ekologiskt.
- Allmännyttan ska ha 1000 bostäder i produktion under 2011.
- I prioriteringsanvisningarna av särskilt angivna investeringsramar ska prioritering också särskilt ske med riktning mot tillgänglighetsanpassning.
- Det ska finnas jämställdhetsutbildad personal i alla förskolor och skolor samt tillgång till genuspedagoger i verksamheterna.
- Alla stadens nämnder och styrelser ska arbeta med jämställdhetsintegrerad budget och uppföljningsprocess.
- Tillgång till barnomsorg på obekvämlig arbetstid ska finnas i alla stadsdelar.

Med ovanstående tillägg **och justeringar föreslår vi kommunstyrelsen och kommunfullmäktige att fastställa kommunfullmäktiges beslut den 10 juni 2010, § 2** angående budget för Göteborgs Stad för år 2011 och flerårsplaner för åren 2012 – 2013.

Bilaga 2

Hej!

Maria Stockman heter jag och studerar till lärare för tidigare åldrar samt till genuspedagog. Under hösten 2011 genomför jag mitt examensarbete. I detta arbete studerar jag konsekvenserna av Göteborgs kommuns beslut om att "Det ska finnas jämställdhetsutbildad personal i alla förskolor och skolor samt tillgång till genuspedagoger i verksamheterna." (se nedan). Med denna utgångspunkt hoppas jag att ni har möjlighet att besvara den korta enkät jag bifogar.

Tack för hjälpen!

Vänliga hälsningar

Maria Stockman (maria.stockman@hotmail.com)
Göteborgs Universitet

Tillförda strategiska inriktningar till budget 2011. Vi föreslår att tillföra följande 7 strategiska inriktningar:

- Vi ska säkerställa kompetens bland stadens kökspersonal och bevara de mindre tillagningsköken där det är möjligt.
- Allt kött som upphandlas och serveras av kommunen ska vara ekologiskt.
- Allmännyttan ska ha 1000 bostäder i produktion under 2011.
- I prioriteringsanvisningarna av särskilt angivna investeringsramar ska prioritering också särskilt ske med riktning mot tillgänglighetsanpassning.
- Det ska finnas jämställdhetsutbildad personal i alla förskolor och skolor samt tillgång till genuspedagoger i verksamheterna.
- Alla stadens nämnder och styrelser ska arbeta med jämställdhetsintegrerad budget och uppföljningsprocess.
- Tillgång till barnomsorg på obekvämt arbetstid ska finnas i alla stadsdelar.

Med ovanstående tillägg och justeringar föreslår vi kommunstyrelsen och kommunfullmäktige att fastställa kommunfullmäktiges beslut den 10 juni 2010, § 2 angående budget för Göteborgs Stad för år 2011 och flerårsplaner för åren 2012 – 2013.

(www.goteborg.se -

http://www.goteborg.se/wps/wcm/connect/8b6a0680425879eb93c4df3e444ef44c/Budget_2011.pdf?MOD=AJPERES&%3bCONVERT_TO=URL&%3bCACHEID=8b6a0680425879eb93c4df3e444ef44c - Hämtad 2011-11-01)

Gör enkäten

Bilaga 3

Enkät 2011-11-04

1. Känner ni till den tillförda strategiska inriktningen till budgeten 2011 rörande jämställdhetsutbildad personal och tillgång till genuspedagoger i skolans verksamhet? *

(Se bilaga 1 för mer information)

Ja

Nej

2.a Har ni arbetat med detta beslut hittills på er skola? *

Ja

Nej

2.b Om du svarat ja på fråga 2.a beskriv kortfattat hur:

3.a Arbetar ni just nu med detta beslut på er skola? *

Ja

Nej

3.b Om du svarat ja på fråga 3.a beskriv kortfattat hur:

4.a Planerar ni att arbeta med detta beslut på er skola? *

Ja

Nej

4.b Om du svarat ja på fråga 4.a beskriv kortfattat hur:

Spara

Bilaga 4

Samtalsintervju frågor

Generellt/Övergripande

1. Hur ser ni (med ”ni” avses hädanefter din avdelning i stadsledningsstaben) på den här typen av strategisk inriktning som finns i kommunfullmäktiges beslutade budget?
2. Hur prioriterar ni generellt den här typen av strategisk inriktning som finns i kommunfullmäktiges beslutade budget?
3. Hur anser ni att just denna strategiska inriktning (om genuspedagoger och jämställdhetsutbildad personal) har prioriterats i ert arbete?
4. Vem beslutar om prioriteringen?

Stöd, samordning och ledning av planeringsarbetet

5. Har ni på något sätt arbetat med att få ut denna strategiska inriktning till stadens skolor inför deras planeringsarbete? (Vilka insatser har ni gjort rent konkret för att få ut detta?)
6. Vilka initiativ har ni vidtagit för att stödja, samordna och/eller leda stadens skolor i deras planeringsarbete?

Stöd, samordning och ledning av realiseringsarbetet

7. Vilka initiativ har ni vidtagit för att stödja, samordna och/eller leda stadens skolor i deras realiseringsarbete? (Inledningsvis? Kontinuerligt?)

Uppföljningsarbetet

8. Vilka initiativ har ni vidtagit för att följa upp stadens skolor i deras realiseringsarbete? (Kontinuerligt?)
9. Har något uppföljningsresultat presenterats för stadens skolor?
10. Har något uppföljningsresultat presenterats för den politiska ledningen?
11. Hur ser ni på det resultat som ni presenterar i er (Claes Strand) sammanfattning?
12. Har du någon kommenterar till resultatet i min studie?

Kommande arbete

13. Vilka initiativ kommer ni fortsatt att vidta för att stödja, samordna och/eller leda stadens skolor i deras realiseringsarbete?
14. När kommer ni att följa upp detta nästa gång?
15. När tror ni att den strategiska inriktningen är förverkligad?

Övrigt

16. Har ni definierat eller har ni fått definierat för er vad en genuspedagog är?
17. På fråga 3b (Arbetar ni just nu med detta beslut på er skola?) i min studie svarade två rektorer att de haft pedagoger som gått på ”utbildning i förvaltningen”²⁴³. En rektor svarade: ”Vi har häftet framme i personalrummet som vi fått ut”²⁴⁴. Vet du vad det är för utbildning och häften rektorerna hänvisar till?

²⁴³ Enkät svar, Enkät 2011-11-04

²⁴⁴ Enkät svar, Enkät 2011-11-04